

Janez Žakelj

VSEBINA ŠKOFJELOŠKEGA PASIJONA- LITURGIČNO-DUHOVNE DRAME

Škofjeloški pasijon je svojevrstna pobožnost za verne in neverne.¹ Njena vsebina namreč zadeva vsakega človeka, ker je vsak podvržen trpljenju in smrti. Vabi nas k sočutju do sočloveka. Pozornega gledalca vprašuje o smislu njegovega bivanja. Poleg škofjeloškega pasijona je bilo tovrstnih iger in del s podobnimi vprašanji že od samih začetkov civilizacij ogromno.² V današnjem svetu se zdi, da se je človek nekoliko utrudil pri tem iskanju, ker je takšnih tekstov dosti manj in so tudi manj cenjeni.³ Materializem je zasul vprašanja smisla človeškega bivanja. Ideologije so ga prezrle in morda so bile vse po vrsti zato tudi tako zgrešene. Toliko bolj je torej pomenljiva ponovna obuditev Škofjeloškega pasijona, ker dodaja košček k temeljnemu vprašanju človekovega obstoja. Iskrene čestitke vsem, ki pri tem pomagata.

Liturgična drama

Papež Benedikt XVI. primerja liturgijo igri. Vzpostavlja svoj svet, svoja pravila, ki jih spet razpustimo, ko je »igra« pri kraju. Igra otrok je predvaja za življenje. Nekaj podobnega je samo življenje, igra, kjer se pripravljamo za nebesa. Liturgija naj

¹ Prim. GARTNER, Borut. *Komu in zakaj pasijoni danes?* V: Pasijonski doneski, št. 8, 2013, str. 92–94. ZAVRL ŽLEBIR, Danica. *Pasijon ima močan simbolni naboj: intervju z Marjanom Kokaljem*. V: Loški glas, št. 12., 23. december 2014, str. 4.

² Dialog obupanega s svojo dušo (Egipt, 2190–2040 pr. Kr.); Sumerski Job (okoli 2000 pr. Kr.); Monolog trpečega, PBS I. 135 (kasitsko obdobje – 1800–1200 pr. K.); Antični test o trpljenju pravičnega, »Louvre AO 4462« (Babilon, okoli 1600); Hvala pravičnega v trpljenju k svojemu bogu v jezi »R.S. 25460« (Ugarit, okoli leta 1300 pr. K.); Pesem pravičnega, ki trpi (500 vrstic) – (Babilon, okoli 2000 pr. Kr.); Babilonska teodiceja ali »Dialog trpečega s prijateljem« – napisan je v 27 kiticah in vsaka ima 11 vrstic (okoli leta 1000 pr. K.); Dialog med gospodom in njegovim sužnjem (babilonska tradicija 1500 pr. K.). Prim. DATOLLI, M. *Il Cristo sofferente in Paolo*. Roma, 1992, str. 14–52; SCHOKEL, L. A.; DIAZ, J. S. *Giobbe*. Roma, 1985, str. 19–37; SUTCLIFFE, E. F. *Der Glaube und das Leiden*. Freiburg, 1958, str. 1–53.

³ Goethe (Faust); Melville (Moby Dick); Dostojevski (Bratje Karamazovi); Camus (Kuga, Sizifov mit); Bloch, E. (Duh utopije); Kafka (Proces); Shakespeare (Kralj Lear); Jung, K. G. (Odgovor Jobu); Nietzsche (Dioniz); Kierkegard (Evangelij trpljenja); Samuel Beckett (V pričakovanju Godota); Giacomo Leopardi (Zibaldone); Riccardo Bacchelli (Il cocchio di terracotta); Roth, J. (Job); Cankar, I. (Križev pot, Tisto vprašanje); Saleški Finžar, F. (Sedem postnih slik).

bi nas uvajala tako za življenje kot za nebesa.⁴ Zanimivo, da liturgijo kot osnovno enoto duhovne drame podobno opredeli tudi Niko Kuret. Cilj duhovne drame je, da doseže duhovni dvig in poglobitev ter krčansko očiščenje (katharsis) gledalcev. K njej zato ne prištevamo dram z religiozno tematiko, katerim je religiozna angažiranost tuja.⁵ Očiščenje pa ni edini namen duhovne drame.

Duhovna drama

Nekateri opisi duhovnosti so precej enostranski in zelo zmanjšujejo njeno dejansko vrednost. Slovar slovenskega knjižnega jezika na primer pojem duhovnost opiše kot »1. usmerjenost k nematerialnim vrednotam: *pesem razodeva pesnikovo izrazito duhovnost; duhovnost umetnine. // duševno, duhovno življenje človeka* 2. V idealističnih filozofijah: od telesa neodvisni, samostojni del človekovega bistva: *duhovnost in materialnost človeka*.«⁶

Nekoliko boljši, a še vedno pomanjkljiv je splošni religijski leksikon, ki opredeli duhovnost kot »premišljeni postopki, s katerimi vernik ponotranja duhovna in moralna načela vere: molitev, askeza, verska praksa, meditacija, kontemplacija, duhovno branje«. Drugi opis pa pravi, da je duhovnost »duhovno stanje, doseženo s temi postopki. Duhovnost je lahko ljudska (pobožnost) in elitna (meditacija, kontemplacija). Poleg tega ima vsaka religija oz. veroizpoved svojo duhovnost (judovska, krščanska, pravoslavna, protestantska, muslimanska, hinduistična, budistična, stoična itd.). Dalo bi se govoriti tudi o duhovnosti posameznega cerkvenega reda ali obdobja (patristična, srednjeveška, benediktinska, frančiškanska, jezuitska duhovnost ...). Glede na stan je duhovnost lahko laična, kleriška ali redovniška«.⁷

»Pojem 'duhovno življenje' je mogoče razlagati zelo široko, zato je v zvezi z njim toliko dvomja. V latinščini ima beseda 'duh' isti koren kot 'dihati'. Dokler žival diha, živi. Počelo življenja imenujemo 'duh'. ... 'Duhovni očetje' prvih stoletij krščanstva so se radi sklicevali na evangelijske besede: 'Ne boste namreč vi govorili, temveč Duh vašega Očeta bo govoril v vas' (Mt 10,20). V tem kontekstu dobi pojem 'duhovni/a' poseben pomen, različen od drugih, šibkejših. 'Duhovni/a' v krščanskem smislu je tisti, v katerem prebiva Sveti Duh. Duhovno življenje je življenje v Svetem Duhu in s Svetim Duhom, ker je božja ljubezen izlita v naša srca po Svetem Duhu, ki nam je bil dan (Rim 5,5)«.⁸ Izraz 'duhovnost' torej izhaja iz latinske besede *spiritus* – *Duh*. Duhovnost nas usmerja k Svetemu Duhu, na

⁴ Prim. BENEDIKT XVI. *Duh liturgije*. Maribor: Ognjišče, Slomškova založba, Marijina kongregacija, 2014, str. 9–17.

⁵ KURET, Niko. *Duhovna drama*. Literarni leksikon 13. Ljubljana: DZS, 1981, str. 6–7.

⁶ *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 1994, str. 179.

⁷ *Splošni religijski leksikon*. Ljubljana: Modrijan, 2007, str. 272–273.

⁸ ŠPIDLIK, Tomaš. *Osnove krščanske duhovnosti*. Maribor: Slomškova družba, 2009, str. 10.

njegovo delovanje in na njegovo življenje. Temeljno izhodišče izraza je Bog sam in izkušnja, ki jo imamo jaz pri srečanju s Svetem Duhom. Svetega Duha si tukaj ne smemo predstavljati kot nekega nemočnega golobčka ampak kot tistega, ki je močan in je nosilec in ohranjevalec življenja. S tem pa duhovnost posega na star antični problem filozofije, katerega je kasneje Albert Camus izrazil z besedami: »vedeti, če je življenje vredno ali ni vredno, da bi ga živeli.«⁹ To vprašanje dobiva moč in hkrati dvom prav zaradi trpljenja – pasijona.

Prav ta Sveti Duh pa besede trpljenja, o katerih govori »duhovna drama«, spreminja v odrešujočo ljubezen. Po Duhu je bil Kristus obujen in vstali Kristus govori apostolom: »Prejmite Svetega Duha«. Svetega duha imenujemo tudi Paraklet – Tolažnik, ki govori vernikom, da Kristusova kri očiščuje vest in prihaja do spreobrnjenja. Napori človeškega srca, napori vesti, po kateri se izvrši ta »metanoia« ali spreobrnjenje, so odsev procesa, na podlagi katerega se »odpor« zoper greh spremeni v zveličavno ljubezen, ki je pripravljena trpeti. Skrito počelo te zveličavne moči je Sveti Duh: on, ki ga Cerkev imenuje »luč naših src«, prodre v »najglobljo notranjost človeških src« in jih napolni.¹⁰

Pomembno je, da se zavedamo, da je pogled na sam Škofjeloški pasijon povsem odvisen od tega, kako dojemamo izraz »duhovnost«. Bolj ko bomo duhovnost razumeli kot avtor oče Romuald, ki je bil kristjan, kapucin in je sledil duhovnosti sv. Frančiška, bolj bomo lahko rekli, da smo se poglobili v njen pomen. Nobena študija ne more dosegati vrednosti človeka, ki je ob gledanju pasijona postal boljši in je s tem pasijon dosegel svoj osnovni namen.

Česa naj bi nas naučila duhovna drama, ki govori o trpljenju (pasijonu)?¹¹

Najbolj klasično poimenovanje trpljenja je *nauk o pravičnem povračilu*. Za greh vedno pride tudi pravična kazen, ki se največkrat kaže kot trpljenje. Tako sta za greh kaznovana že Adam in Eva. V končni fazi je posledica greha vedno trpljenje. Do tukaj vsa logika deluje. Vendar bo iskren iskalec hitro uvidel, da ni vsako trpljenje posledica njegovega greha, da je trpljenje glede na krivico, ki jo je nekdo naredil, zelo nepravično porazdeljeno. Potrebno je bilo dobiti novih razlag.

Primerjava s starši in vzgojitelji je dala nov odgovor na vprašanje trpljenja, in sicer v tako imenovani *Božji pedagogiki*. Vzgojna kazen naj bi pripomogla k boljši vzgoji. Vendar, kakšno vzgojno kazen je zaslužil dojenček na porodu, ki se je rodil brez ene roke. Kako naj to razloži trpljenje lačnih in ubogih nedolžnih otrok.

Naslednje rešitve lahko iščemo v podobnosti med trudom in delom s trpljenjem. Kakor z delom narediš nek izdelek in si z izdelkom poplačan, tako naj bi bilo

⁹ Prim. *Nuovo dizionario di spiritualita* (Stefano De Fiores in Tullo Goffi, ur.) V: *Spiritualita contemporanea*. Milano: San Paolo, 1985, str. 1525.

¹⁰ Prim. JANEZ PAVEL II. *Okrožnica o Svetem Duhu*. CD 32. Ljubljana: Družina, 1986, str. 39–45.

¹¹ Prim. ŽAKELJ, Janez. *Job*. Ljubljana, Družina, 2007, str. 203–211.

tudi trpljenje v Božjih očeh neko delo, katerega sad bomo videli v nebesih. Tudi ta teorija o *dobrem koncu* je nezadostna, kljub temu, da ko gledamo na trpečega Jezusa – Boga in človeka, in njegovo delo, ki ga je za nas opravil na križu, spoznavamo, kako dejansko trpljenje na pretresljiv način postaja inštrument našega odrešenja.

Naslednja teorija, ki prihaja v poštev predvsem pri pasijonskih igrah, je *očiščevanje ali katarza*, ki jo človek doživi, bodisi, če sam trpi ali pa ob sočutju s trpečim. Človek trpi, ko nekaj izgubi. Bolj ko mu je bila izguba dragocena, bolj trpi. Tukaj lahko govorimo o izgubi svojcev in s tem povezanim trpljenjem ali z izgubo zdravja. Vendar očiščevanje, kakorkoli ga že vzamemo, nikakor ne opravičuje trpljenja.

V veri pravimo, da se človek tedaj, ko trpi, najbolj približa križanemu Kristusu. Občutek med trpljenjem pa je prav nasproten. Počutiš se sam in povsem krhek. Kako naj človek ve, da se v *trpljenju približuje Bogu*, če tega ne občuti. Trpljenje še vedno ostaja neznana in nerešljiva uganka.

To podobo nekoliko dopolni misel, da nas trpljenje samo poniža, prav to ponižanje pred Bogom pa nas pelje k Božji slavi. Vera nas uči, da ponižnega srca Bog ne zametuje.

Temeljno sporočilo duhovne drame, ki govori o trpljenju, je povezano z vero. Trpljenje kljub različnim »teorijam« ostaja skrivnost. Kljub temu pa nas pri tem opogumlja sporočilo vere, ki ga prinašajo te »teorije«, namreč Bog vse to dopušča le zato, da bi pokazali vsaj malo prave ljubezni in se spreobrnili k njemu, ki nas je ljubil do smrti, smrti na križu, in nam pokazal s svojim vstajenjem, da je ljubezen močnejša od smrti.

Duhovni namen Škofjeloškega pasijona

Škofjeloški pasijon je besedilo, ki ni imelo namena vpeljevati ljudi v novo vednost. Ravno nasprotno: njegovo hotenje je bilo razkriti kar največjo širino in globino tistega, kar jim je v osnovi že bilo znano.¹² Vse skupaj sloni na trdni evangelijski tradiciji kakor tudi drugi pasijoni tistega¹³ in današnjega časa¹⁴. V nadaljevanju se bomo nekoliko posvetili vsebini te evangelijske tradicije, po kateri je nastal tudi

¹² GRDINA, Igor. *Kakšno vednost podarja Škofjeloški pasijon?* V: Pasijonski doneski. Škofja Loka, Stara Loka: Lonka in Muzejsko društvo, št. 8., 2013, str. 33.

¹³ Prim. PODGORŠEK, Robert. *O pasijonskih igrah in procesijah na Slovenskem*. V: Pasijonski doneski. Škofja Loka, Stara Loka: Lonka in Muzejsko društvo, št. 5, 2010, str. 13–52. KALAN, Filip. *Gledališki značaj Škofjeloškega pasijona*. V: Živo gledališko izročilo. Ljubljana: CZ, 1980, str. 127–203.

¹⁴ Prim. FLORJANČIČ, Alojzij Pavel. *Finžgarjev Pasijon in duhovna drama pri Slovencih*. V: Pasijonski doneski. Škofja Loka, Stara Loka: Lonka in Muzejsko društvo, št. 6, 2011, str. 133–143. FLORJANČIČ, Alojzij Pavel. *Novejše pasijonske uprizoritve na Slovenskem*. V: Pasijonski doneski. Škofja Loka, Stara Loka: Lonka in Muzejsko društvo, št. 5, 2010, str. 69–88.

Škofjeloški pasijon. Za samo jezikovno zgodovinsko ozadje Škofjeloškega pasijona je bilo narejenih že mnogo kvalitetnih študij.¹⁵ Namen pričujočega dela je, da bi se nekoliko ustavili ob sami vsebini. Ob njej spoznavamo tudi vero samo. Velika duhovna izrazna vrednost Škofjeloškega pasijona je, da poskuša na mnogih mestih direktno vključiti gledalca v samo dogajanje. Glede na to nima igra nobenih prikritih sporočil, ampak je usmeritev na dlani. Po drugi strani pa določeni odlomki zahtevajo za pravilnejše razumevanje nekaj bibličnega znanja in poznavanje različnih razlag tradicij, ki so v zvezi z danim odlomkom. Če želimo odkriti duhovno moč in svežino pasijona, se je potrebno vedno znova poglobljati v vsebino. V ta namen so že ob prvih uprizoritvah imeli poleg liste s kratko vsebino. Prav tako kakor sam pasijon se smiselno z njim ujemajo tudi te razlage »Slave visokovrednega triumfa ljubezni«, ki je v celoti kakor molitev.¹⁶ Kako primerna spremljava Kristusovega pasijona je molitev. Kolikor bolj se poglobljamo v tekst, kolikor bolj ga premišljujemo, toliko bolj lahko odkrivamo tenkočutnega pisatelja, ki želi resnično vzdramiti našo dušo, jo iztrgati iz rok hudiča in vrniti k Bogu.

Škofjeloški pasijon in njegove podobe

V nadaljevanju bomo nekoliko osvetliti vsebino Romualdovega pasijona v 13. podobah, jo primerjali s Svetim pismom in drugimi starejšimi spisi, da bi se s tem nekoliko približali odgovoru na vprašanje, ki ga v svoji študiji predstavlja Matija Ogrin, in sicer: vprašanje geneze Škofjeloškega pasijona. Pravi namreč, da se ni našel tekst, po katerem je bil p. Romuald svoje besedilo »prevedel« ali »prireديل«.¹⁷ Tukaj skušam potrditi Ogrinovo domnevo, da je potrebno iskati »obsežnejše besedilno izročilo« od samega Svetega pisma dalje skupaj s tradicijo, ki jo v veliki meri predstavljajo tudi apokrifi, cerkveno učiteljstvo in srednjeveško izročilo. Najti torej določene podobne ideje v drugih delih, ki si jih oče Romuald ni izmislil,

¹⁵ OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon, Znanstvenokritična izdaja* (ur. Ogrin, Matija). Celje: MD, 2009. DEBELJAK, Tine (1936). *Škofjeloška pasijonska procesija in razvoj pasijonskih iger sploh*. V: Škofjeloški pasijon 2009 (Zbirka Loški razgledi. Doneski; 19), str. 95–100. ZAJC, Neža. *Škofjeloški pasijon - med vero in dvomom. V: Jezik in slovstvo*, let. 48 (2003), št. 5, str. 25–36. BENEDIK, Metod. *Ozadja Škofjeloškega pasijona*. V: Pasijonski doneski. Škofja Loka, Stara Loka: Lonka in Muzejsko društvo, 2011, št. 6; str. 63–79. BENEDIK, Metod. *Škofjeloški pasijon 1713–1715–1721–1999–2000*. V: Liturgia theologia prima - zbornik ob osemdesetletnici profesorja Marijana Smolika. Ljubljana: MD, TF, Družina, 2008, str. 415–429. FAGANEL, Jože. *Škofjeloški pasijon - od rokopisa do uprizoritve*. V: Škofjeloški pasijon 2009 (Zbirka Loški razgledi. Doneski; 19), str. 39–48. OGRIN, Matija. *Tradicija in datacija Škofjeloškega pasijona*. V: Škofjeloški pasijon 2009 (Zbirka Loški razgledi. Doneski; 19) str. 49–68. OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon, Diplomatični prepis*. Ljubljana: MK, 1999 (zbirka Klasiki Kondorja).

¹⁶ Prim. OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon, Znanstvenokritična izdaja* (ur. Ogrin, Matija). Celje: MD, 2009, str. 236–240, 245–247.

¹⁷ OGRIN, Matija. *Tradicija in datacija Škofjeloškega pasijona*. Ekdotična perspektiva v Oče Romuald Škofjeloški pasijon, Znanstvenokritična izdaja (ur. Matija Ogrin). Celje: MD, 2009, str. 365.

jih je pa morda poznal, priredil in jih je spretno stkal v prepričljivo duhovno dramo - Škofjeloški pasijon. Pričujoče delo predstavlja samo vrh ledene gore bogate vsebinske osnove, ki jo pasijon skriva in bo gotovo deležna od pozornega bralca še mnogih nadgradenj.

V prvem stolpcu je predstavljena kratka vsebina¹⁸ Škofjeloškega pasijona. Če gre za več različnih podob, so razdeljene s črkami v posamezne enote. V drugem stolpcu so predstavljeni svetopisemski citati¹⁹, ki se nanašajo na izbrane podobe. V tretjem stolpcu pa je predstavljenih nekaj tekstov tradicije²⁰, ki se nanašajo na izbrane podobe. Sledi razlagalen opis podobe, ki naj bi bralcu pomagal razumeti duhovne vsebine izbranih podob Romualdovega Škofjeloškega pasijona.

Vsebina	Svetopisemski izvor	Tradicija
1. podoba Raj (1–152) a) Izgon Adama in Eve iz raja. Hudič se veseli. Angeli in otroci obžalujejo. b) Angeli s kelihom, mošnjo, vrvjo, mečem, šibo, stebrom, suktnjo, žebli, gobo, lestvijo, krono in petelinom	a) 1 Mz 2–4 / 1 Mz 3,24 ²¹ b) kelih - Mt 26,39 ²² mošnja - Mt 26,15 ²³ vrv - Jn 18,12 ²⁴ meč - Jn 18,10 ²⁵ šiba - 19,1 ²⁶ steber - Sod 16,29 ²⁷ suktnja - Jn 19,23-24 ²⁸ žebli - Mr 15,25 ²⁹ goba - Jn 19,28-30 ³⁰ lestev - Jn 19,38 ³¹ krona - Jn 19,2 ³² petelin - Mr 14,66-72 ³³	a) - Adamove knjige - Življenje Adama in Eve - Mojzesova apokalipsa - Brižinski spomeniki - Igra o Adamu (Francija - 12. stol.) - Ljubljanska igra o paradizu (jezuiti 1657) - Slovenske ljudske molitve »Oče Adam«

Opombe v tabeli glej na koncu prispevka.

¹⁸ Vsebina povzeta po OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon, Znanstvenokritična izdaja* (ur. Ogrin, Matija) Celje: MD, 2009.

¹⁹ Prim. *Standardni prevod Svetega pisma*. 1996. *Biblični leksikon*. (ur. Jože Kraševc) Celje: MD, 1984. *Rječnik biblijske teologije*. (ur. Xavier Leon - Dufour) Zagreb: Kršćanska Sadašnjost, 1969. Calvocoressi, Peter. *Kdo je kdo v Bibliji*. Ljubljana: DZS, 1993. Lurker, Manfred. *Wörterbuch biblischer Bilder und Symbole*. München: Kösel, 1987. GILLIERON, Bernard. *Lessico dei termini biblici*. Torino: Elledici, 2000.

²⁰ Apokrif povzeti po: *Apocryfi dell'antico testamento* vol. 1–5. (ur. Sacchi, Paolo) Milano, TEA: 1993. *Apocryfi dell nuovo testamento* vol. 1–3. (ur. Sacchi, Paolo) Milano: Piemme, 1996. Tradicija povzeta po: Denzinger. *Enchiridion Symbolorum*. Bologna: EDB, 1996. ROZMAN, France. *Evangeljska harmonija*. Ljubljana: DZS, 1993. Domača tradicija povzeta po: STANONIK, Marija. *Od setve do žetve*. Ljubljana: Družina, 1999. KURET, Niko. *Praznično leto Slovencev I, II*. KURET, Niko. *Duhovna drama*. Literarni leksikon 13. Ljubljana: DZS, 1981. KALAN, Filip. *Gledališki značaj Škofjeloškega pasijona*. V: Živo gledališko izročilo. Ljubljana: CZ, 1980.

Ime Adam pomeni »zemljan« in ime Eva pomeni »tista, ki daje življenje«. Adam in Eva nista zgodovinski osebnosti. Njuno zgodbo lahko razumemo kot zgodbo vsakega človeka, ki izgubi svojo nedolžnost in greši. Vendar gre pri liku Adama in Eve še za nekaj več. Gre za sam izvor in vprašanje, kako in zakaj se je greh sploh pritihotapil na svet. Izvor greha se razume kot neposlušnost Bogu. Podobno se greh rodi, ko otrok ne upošteva navodila staršev, npr. naj se ne dotika vroče sklede, pa se jo ta kljub temu dotakne in kazen je že opeklina in bolečina sama.

Apokrif »Življenje Adama in Eve«, ki izhaja iz časa okoli 1.–3. stol. po Kristusu, se prav tako kakor Škofjeloški pasijon prične z izgonom Adama in Eve. Šest dni po izgonu postaneta Adam in Eva lačna in kljub temu, da vse preiščeta, ne dobita hrane in si želita umreti. Ob tem oba obžalujeta svojo krivdo (1–8). Satan pa Evo ponovno skuša pod podobo angela (9–11). Nato hudič pripoveduje, kako je padel isti dan, ko je bil Adam ustvarjen po Božji podobi (12–13), nadangel Mihael pa je angelom naročil, naj to Božjo podobo (človeka) molijo, vendar se je hudič uprl in bil vržen na zemljo (14–16).³⁴ Podobno zgodbo pripoveduje tudi apokrif »Mojzesovo razodetje« (nastal okoli leta 60–300 po Kristusu), ki se osredotoča na sina Seta, kako se skupaj z materjo Evo želi vrniti v raj. Tudi v tem apokrifu je opisan padec angelov.³⁵ Oba apokrifa sta del judovskih in kasneje krščansko predelanih spisov, ki spadajo k tako imenovanim »legendam o čakov« in so ohranjene v različnih verzijah. V obliki legend pripovedujejo zgodbo o Adamu in Evi od greha do njune smrti in pogreba.³⁶

V Škofjeloškem pasijonu sledi zaporedje Angel z mečem, hudič, Eva in Adam, kar se ujema tudi s svetopisemskim poročilom, potem ko Adam zvali krivdo na Evo, Eva pa na kačo. Bog najprej kaznuje kačo (1 Mz 3,14-15), nato Evo (1 Mz 3,16) in nazadnje Adama (1 Mz 3,17-19). Napoved drugega angela se nanaša na prekletstvo, da bo zemlja obrodila trnje in osat - v Škofjeloškem pasijonu so omenjene koprive (1 Mz 3,17). Tretji angel podaja direkten namen te postaje (duhovnost) in nagovarja nas, da se lahko tudi tebi to zgodi, da izgubiš nebeško kraljestvo, če skušaš Boga. Kaže pa tudi rešitev v tem, da bi odstopili od pregreh.

Pomembnost teme prve podobe o Adamu je tudi dejstvo, da nosi sploh prva med semi-liturgičnimi dramami v narodnem jeziku v francoščini naslov Igra o Adamu in je nastala v 12. stoletju. Napisal jo je neznani anglo-romanski pesnik. Sestavljena je iz treh delov: zgodbe o Adamu in Evi, o Kajnu in Abelu³⁷ in

³⁴ *La vita di Adamo ed Eva*. V: Apocrifi dell'antico testamento vol. 2 (ur. Sacchi, Paolo). Milano: TEA, 1993, str. 609–633.

³⁵ *Apocalisse di Mose*. V: Apocrifi dell'antico testamento vol. 2 (ur. Sacchi, Paolo). Milano: TEA, 1993, str. 543–608.

³⁶ *Adamove knjige*. V: Biblični leksikon. Celje: MD, 1984, str. 165.

³⁷ Prim. *Antologija svetovne književnosti*. (ur. Kos, Janko). Ljubljana: DZS, 1973, str. 321–322.

»obredje prerokov«. Scena, kjer Diabolos zapeljuje Evo, sodi med bisere francoske srednjeveške dramatike. Pisana je v paroma rimanih osmercih in sestercih (1300 verzov). Podobna je bila tudi igra v Čedadu iz leta 1304.

Tudi slovenska prva znana igra nosi naslov Raj in so jo igrali ljubljanski jezuitski dijaki - po Valvasorju vsaj leta 1657, 1659 in 1670 v Ljubljani in zunaj Ljubljane. Bila je koledniška igra, ki je prikazovala prvi greh Adama in Eve v raj. O njej vemo, da je bila precej dolga in da je v njej nastopalo osem igralcev, med njimi dva hudiča (poleg Adama in Eve) ter alegorična Pravičnost in Usmiljenost. Kot važen rekvizit so nosili s seboj »drevo spoznanja«, smrečico z navešenimi jabolki. Igrali so jo po gostilnah ali po kmečkih hišah. Kakor koledniki so za to pobirali darove. Besedilo doslej še ni znano.³⁸

Celo Brižinski spomeniki, ki so prvi pisni vir v slovenščini, obravnavajo v drugem spomeniku padec prvega človeka: »Če bi ded naš ne grešil, bi mu na veke bilo živeti, starosti ne prejeti, nikoli skrbi imeti, ne solznega telesa, temveč na veke mu bilo živeti. Ker je bil z zavistjo Neprijaznega izgnan od slave božje, po tem so na rod človeški bolečine in skrbi prišle, in bolezni, in po tem redu smrt.«³⁹

V Škofjeloškem pasijonu na koncu prvega dela prve podobe sledijo Adamovi otroci. Glede števila vseh Adamovih otrok se tradicija nekoliko razlikuje. Po apokrifu »Življenje Adama in Eve« naj bi imela 30 sinov in 32 hčera (24. odstavek). Glede na pričevanje Jožefa Flavija v njegovi »Starožitnosti« (gl. 2. pog. 3. odstavek št. 67 opomba c) pa naj bi po tradiciji imel 33 sinov in 23 hčera.⁴⁰ Spet druga, kasnejša slovenska tradicija, je vprašanje Evinih otrok vezala z revščino. Ko je Bog vprašal Evo, koliko otrok ima, je odgovorila 21, imela pa jih je 42. Zato je pol sveta vedno lačnega⁴¹. Žalost Adamovih otrok popisuje tudi Anton Brezovnik - Zakaj? - Zato! Posebej so žalovali za medom. In ko sta dva Adamova otroka rešila čebelico pred vrabcem, jima je izpolnila željo in začela nositi med.

Odstavek pri Romualdu pravi, da naj bi za Adamovimi otroki takoj sledila Smrt, toda prva in druga podoba prideta preblizu, zato je tukaj mogoče vstaviti bratovščine, denimo kovaško bratovščino. Vstavek je smiseln predvsem zato, ker glede stanov že nakazuje mrtvaški ples, kako smo vsi po grehu podvrženi smrti. Hkrati pa se pred nami na kratko odvijte že ves pasijon. Sledijo si angeli po dva in dva. Prva dva nosita kelih (krvavi pot) in mošnjo (izdajstvo). Druga dva angela, ki naj bi bila iz lončarske in zidarske bratovščine, imata vrv in meč. Prizor z vrvjo se nanaša

³⁸ Prim. KURET, Niko. *Duhovna drama*. Literarni leksikon 13. Ljubljana: DZS, 1981, str. 41–42. 88–89. Glej tudi: Rupl, Mirko. *Protireformacija in barok*. V: Zgodovina Slovenskega slovstva I. Ljubljana: Slovenska Matica, 1956, str. 289.

³⁹ Prim. *O Brižinskih spomenikih* (faksimile). Ljubljana: Slovenska knjiga, 2. izvod, 2004, str. 15.

⁴⁰ *The antiquities of the Jews*. V: *The Works of Josephus*. USA: Hendrickson, 1995, str. 32.

⁴¹ STANONIK, Marija. *Od setve do žetve*. Ljubljana: Družina, 1999, str. 29.

na Marijo. Po »Bodmerskem papirusu« (22,10-15), apokrif o Jezusovem otroštvu, naj bi jo angel Gabrijel obiskal, ko je šla zajemat vodo.⁴² Druga pa glede meča omenja Malkusa, ki mu je Peter odsekal uho, vendar mu ga je Jezus zopet namestil nazaj. Podobno tudi zidarji postavljajo opeke. Tretji par ima čevljarska bratovščina in angela nosita šibo in steber. Oboje spada skupaj kakor par čevljev. Četrty par - pekovska bratovščina nosi suknjo in žeblje. Tudi tukaj pri suknji omenja Marijo, zanjo tradicija pravi, da mu jo je ona iz scela stkala. Bodmerski papirus omenja tudi Marijo kot tkalko tempeljskega pregrinjala (21,1-22,5). Peti par predstavlja mesarsko bratovščino in nosi gobo in lestev. Šesti, krojaški par, nosi krono in petelina. Skupaj imamo 13 podob, ki vse nakazujejo Jezusovo grozljivo smrt. Marija je v teh podobah največkrat omenjena kot tista, ki poleg Kristusa najbolj trpi.

<p>2. podoba Smrt (153–270) a) mrtvaški ples b) pogubljena duša v hudičevih rokah in opis Luciferjevega padca c) Hozana in prihod Kristusa na osličku</p>	<p>a) Hab 2,5⁴³; Mdr 1,16⁴⁴; Mdr 2,24⁴⁵; Sir 14,12⁴⁶; 22,11⁴⁷; 41,1-2⁴⁸; Rim 5,12-14⁴⁹; Raz 6,8⁵⁰ / Vp 8,6⁵¹ b) Job 3⁵² c) Mr 21,1-11; Mr 11,1-11; Lk 19,28-40; Jn 12,12-19; Iz 1,3⁵³</p>	<p>a) Hrastovlje - slika (1490) Pariško pokopališče (1424) b) - Adamove knjige - Življenje Adama in Eve - Mojzesova apokalipsa - Grešniki in hudič (Svetokriški 1691) - Velika črna maša za pobite Slovence (Jeremija Kalin - Tine Debeljak 1949) - V zoreči jeseni (Alojz Gradnik) Veliko moraš pretrpeti, Nihilomelanholija - (Srečko Kosovel) c) Didiahe 10,6⁵⁴; 12,1⁵⁵</p>
---	--	---

a) Poosebljena smrt na konju ima svojo prvo predpodobo v Razodetju. Jagnje, ki je edino vredno, da bere knjigo življenja, trga iz nje pečate in pri vsakem pečatu se pokaže podoba. Podoba smrti na konju se pokaže, ko jagnje odtrga četrti pečat. Prizor v Škofjeloškem pasijonu je pospremljen z opombo, da ima smrt lovorjev venec in slavi zmago zaradi Adamovega greha. Konj je simbol moči. Srečko Kosovel opiše smrt takole: Modri konji mrliškega sna / stopajo skozi meglo. V topli, bolni luči sveč / sije odprto mrtvo oko. // Skozi nevzdramni pajčolan / silnih plasti ubitih viharjev / sije neizgorljivi ogenj / molk se pogrezajočih oltarjev⁵⁶. Kljub temu, da se kaže kruta smrt, pa se v mrtvaškem plesu kaže predvsem njena pravičnost. Nihče nima privilegija, da bi ji ušel, razen Kristus in kogar Kristus osvobodi.⁵⁷

⁴² *Apocrifi dell nuovo testamento vol. 1* (ur. Sacchi, Paolo). Milano: Piemme, 1996, str. 97.

⁵⁶ TRUHLAR, Vladimir. *Smrt*. V: Duhovni leksikon. Celje: MD, 1974, str. 563.

⁵⁷ Prim. *Jezusovega vstajenja* (7. stol.). V: *Apocrifi dell nuovo testamento vol. 1* (ur. Sacchi, Paolo). Milano: Piemme, 1996, str. 865–868. Začetek apokrif predstavlja smrt, ki išče Jezusovo dušo in ne more dojeti njegove veličine. Jezus pa odide v predpeklo, kjer stre vrata in osvobodi Adama in druge osebe.

b) Pri Jobu je celotno tretje poglavje presenetljiv klic trpeče duše, od koder je verjetno tudi avtor Škofjeloškega pasijona črpal snov.⁵⁸ Tudi v našem slovstvu je nekaj podobnih primerov, npr. Stiški rokopisi vsebujejo podobno formulacijo: *Krivega se spoznam, ker sem prelomil ... ker sem, Boga zatajil s svojimi slabimi deli in sem se voljno udal oblasti hudiča in njegovim svetnikom; s tem sem često in pogosto svoje telo in svojo ubogo dušo ogrdil.*⁵⁹ Svetokriški razkriva, da za greh in krivico ni kriv hudič, temveč grešnik sam. Hudič se tega le veseli. Podoben pogled lahko razumemo tudi iz Škofjeloškega pasijona, ko grešna duša obdolži sebe za greh.⁶⁰

c) Razvezava prizora z Jezusovim slovesnim vstopom v Jeruzalem na osličku je čudovit antipol smrti. Če bi obrnili sprevod v drugo smer, bi vsi sledili Kristusu, zmagovalcu, ki jezdi na osličku, ki je simbol miru, krotkega in skromnega življenja, kakor je na drugi strani konj simbol vojne, razkošja in izžemanja.⁶¹ Po svetem Ambrožu je osel simbol sočutnega človeka. Po preroku Izaiju (1,3) sta bila osel in vol v hlevu in sta se poklonila Gospodu, izraelski veljaki pa ne. Srednjeveška interpretacija vidi v volu žival, ki jo žrtvujejo v templju (podoba Kristusa na križu), osla pa vidijo kot žival, ki nosi bremena (podoba Sina človekovega, ki je nosil breme greha vsega sveta).⁶² Zanimiva je še opomba v Škofjeloškem pasijonu o dveh dečkih, ki gresta pred Jezusom, in dveh, ki gresta za Jezusom in ga spremljata z oljčnimi vejicami, kar nekoliko spominja na dva učenca, ki sta ob tem dogodku pripeljala k Jezusu oslička (prim. Mr 11,2-3). Apostoli pred Kristusom in za Kristusom pa nosijo rdeča oblačila, kar nakazuje njihovo mučeništvo.

3. podoba Gospodova večerja (272–317) a) spremenjenje in napoved izdajstva.	Lk 22,15 ⁶³ Jn 14,18-19 ⁶⁴ Lk 22,21-23 ⁶⁵ Jn 13,18-19 ⁶⁶ 1 Kor 11,23-25 ⁶⁷	Justin, Zagovor 1,66,3 ⁶⁸ Zlati Očenaš ⁶⁹ Cerkev iz Evharistije ⁷⁰ Navodila o zakramentu odrešenja ⁷¹ Koptski fragmenti (Evangelij 12 apostolov) ⁷²
--	---	---

Vrstni red zadnje večerje v Škofjeloškem pasijonu ne sledi slepo vrstnemu redu v Svetem pismu. Po začetnem Kristusovem uvodu, da si srčno želi jesti z njimi pashalno večerjo, že sledi postavitvev evharistije in potem napoved izdajstva. V evangelijih je najprej napoved izdajstva in nato postavitvev evharistije. Zamenjava

⁵⁸ Prim. ŽAKELJ, J.; GREGORČIČ, S. *Job*. Ljubljana: Družina, 2007, str. 40–44, 232–234.

⁵⁹ *Stiški rokopisi* (faksimile). V: Jaz se odpovem I, 4–9, Ljubljana: Slovenska knjiga, 1999, str. 6.

⁶⁰ Prim. SVETOKRIŠKI, Janez. *Sacrum Promptuarium* (izbral in ur. Rupel, Mirko). Koper: Lipa, str. 146–149.

⁶¹ ROPS-Danijel. *Jezus v svojem času*. Pleterje, Kartuzija Pleterje, 1971, str. 463.

⁶² Prim. MANFRED, Lurker. *Asino v Dizionario delle immagini e dei simboli Biblici*, Milano, San Paolo, 1989, str. 24.

je smiselna prav zato, ker glede trpljenja bolj postavlja v ospredje izdajstvo. Izdajstvo za denar je poudarjeno tudi v četrtem prizoru.

Zapoved ljubezni je močno povezana z evharistijo in to lepo sporoča tudi pasijon. Sv. Janez Zlatousti (247–407) pravi: »Častiti hočeš Kristusovo telo? Pazi, da ga ne boš zaničeval, ko bi prezrl, da trpi pomanjkanje v siromakih zaradi mraza in nagote. Tisti, ki je rekel: 'To je moje telo,' je potrdil resnično dejstvo. Rekel pa je tudi: 'Lačen sem bil in mi niste dali jesti.' In: 'Česar niste storili kateremu izmed teh najmanjših, tudi meni niste storili' ... kaj koristi, če je Kristusova miza polna zlatih posod, on sam pa v siromaku umira od lakote. Najprej nasiti lačnega, potem pa iz izobilja okraši njegovo mizo.«⁷³ Tako po ljubezni v moči tega kruha Jezus vedno ostaja med nami, kakor govori Kristus v Škofjeloškem pasijonu (280). Sveti Efrem (306–373) piše: »Kruh je imenoval svoje živo telo, napolnil ga je s seboj in s svojim Duhom ... In tisti, ki ga zauživa v veri, zauživa ogenj in duha ... Vzemite, jejte vsi, in jejte z njim Svetega Duha.«⁷⁴ Potem pa sledi že opozorilo, da tisti, ki prejema kruh v grehah, bo pogubljen (288). Že Tridentinski koncil (od leta 1545 do leta 1563) sicer pravi, da je evharistija kot zdravilo, ki očiščuje vsakdanje slabosti in nas varuje pred smrtnim grehom, vendar je vsakdo dolžan presoditi samega sebe (1 Kor 11,28). Kdor se zaveda velikega greha, se ne sme obhajati z Gospodovim telesom, če ni opravil zakramentalne spovedi.⁷⁵

Zadnji del govori o napovedi Judovega izdajstva. O Judu poleg evangelija precej kruto govorijo Koptski fragmenti (Evangelij 12 apostolov)⁷⁶. Na popolnoma drugačen način kot evangeliji pa Juda predstavi gnostičen spis »Judov evangelij«⁷⁷. Tudi v današnjem času se npr. v filmu »Jesus Christ superstar« (1973) vsebina precej poistoveti z Judom in poskuša opravičevati izdajstvo. Škofjeloški pasijon na tem mestu nasprotno skoraj dobesedno sledi evangelijem in obsodba izdajstva je

⁷³ JANEZ KRIZOSTOM. *Iz govora o Matejevem evangeliju*. 50,3-4. V: Bogoslužno branje IV. Ljubljana: Slovenska škofovska liturgična komisija, 1977, str. 231–233.

⁷⁴ JANEZ PAVEL II. *Okrožnica cerkev iz evharistije*. (CD 101). Ljubljana: Družina, 2002, odstavek 17.

⁷⁵ KONGREGACIJA za bogoslužje in disciplino zakramentov. *Pogoji za prejem svetega obhajila*. V: Sveto obhajilo. V: Navodilo o zakramentu odrešenja. (CD 108) Ljubljana: Družina, 2004, str. 41–43, (80–87).

⁷⁶ *Ta apokrif pravi, da je Judu njegova žena predlagala, naj izda Učenika, podobno kakor je tudi Eva zapeljala Adama, in Juda je poslušal glas svoje žene. Vendar pa od ure izdajstva dalje njun otrok ni hotel več piti. Čeprav je imel le 7 mesecev, je govoril, da hoče iti stran od te »divje zveri«, svoje matere (str. 482–483).*

⁷⁷ *Spis že leta 180 omenja škof Irenej iz Lyona v svojem spisu Adversus haereses (Proti krivoverstvom). Gnostičen spis ločine »kajnovcev«, kateri zavračajo vero v Boga Stvarnika. Poveličevali so umor Abela kot dejanje osvoboditve in razsvetljenja. V tem okolju je nastal tudi Judov evangelij. Jezus se domeni z Judom, da ga izda in s tem na nek način opraviči Judovo izdajstvo. Še kasnejši kratek test podobne vrste iz 16. stol. govori, da je Juda bil križan namesto Jezusa, ki zato sploh ni umrl (440).*

za gledalce jasna. »Ti bodeš mene s to veliko pregreho umoru ... Ti pak boš movgu vselej v pakli goreti, kir nisi otu po mojih besedah živeti« (313. 316–317).

4. podoba Samson (brez teksta)	Rojstvo (Sod 13) Ženitev in uganka (Sod 14) Boji (Sod 15) ⁷⁸ Dalila ga izda (Sod 16,4-22) ⁷⁹ Samsonova smrt (Sod 16,23-31)	Samson ⁸⁰
---	--	----------------------

Na vrsto prihaja ena najbolj zanimivih scen, Samson. Spremlja ga spredaj polkovnik na konju, dva narednika, dva bobnarja in dvanajst mož s kopji. Za Samsonom gre spet dvanajst mož s kopji. Samson je znan po svoji moči, ko je sam zadavil leva (Sod 14,6), premagal Filistejce z oslovsko čeljustjo (Sod 15,15) in na koncu podrl tempelj (Sod 16,30). Pa vendar, kakšno zvezo ima to s pasijonom? Pravi kontekst Romualdovega Samsona je v izdajstvu. Kakor je namreč Juda izdal Jezusa, tako je Dalila za denar izdala Filistejcem, kje je Samsonova moč. Pri Samsonu torej gre za eno najbolj bridkih izdajstev Stare zaveze, ki je na koncu prešlo v zmago. Samson je zaradi izdajstva Dalile izgubil svojo moč in ko so ga Filistejci oslepili, je moral vrteti mlin. Bog pa ga na koncu usliši in mu da še enkrat moč, ko podre Dragonov tempelj.

Hübner v svojih distihih o Samsonu (1767) takole pravi: »*Dalila je pustila Samsona, da je zaspal na njenih kolenih. Filistejci so ga zgrabili in mu iztaknili oči. Ko so filistejski knezi darovali svojemu bogu Dragonu, je Samson zgrabil oba središčna stebra, na katerih je stala hiša in rekel: 'Naj umre moja duša s Filistejci.'*«⁸¹

Zanimiva pa je povezava vsebine dne 11. aprila 1727, ki o tej podobi pravi: »*Res je sicer, da je silni Samson bojeval junaški boj, da je večkrat izbojeval zmago nad svojimi sovražniki in strahoval ves svet; bojeval se je tudi tako dolgo, da je nad vse slavno tudi s svojo lastno smrtjo podrl na tla vse svoje sovražnike.*«

Podobno izdaje Dalile omenja tudi vsebina pasijona iz 26. marca 1728, ki se navezuje na prejem Rešnjega telesa in krvi: »... *užil se je sam, da bi se bojeval še bolj srčno. Ne drugače kakor junaški orjak Samson, ki je, čeprav ujet in zezan, vendar tako ujet podrl svoje sovražnike na tla.*«⁸²

⁸¹ SMEJ, Jožef. *Biblični distihi*. V: Hübnerjevi knjigi. Maribor: SZ, 2006, str. 72.

⁸² OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon*, Znanstvenokritična izdaja (ur. Ogrin, Matija). Celje: MD, 2009, str. 238, 245–246.

<p>5. podoba Krvavi pot (318–457) a) Med bridkim krvavim potom ga štirje (pet) angeli krepčajo. b) Juda obžaluje svoje izdajstvo. c) 5 prizorov brez besedila: – bobnar – Judje z gorjačami – farizeji – Kristusa peljejo Judje – veliki duhovnik Han in dva levita. d) Kajfa ga smatra za zapeljivca in ga pošlje k Pilatu, češ, da je njegov deželan. Pri Herodu dobi belo oblačilo.</p>	<p>a) Lk 22,43⁸³ b) Mt 27,3-10⁸⁴ Apd 1,18.19⁸⁵ c) Mt 26,55; Lk 22,52⁸⁶ Lk 22,54⁸⁷ Jn 18,13⁸⁸ d) Jn 18,24.28⁸⁹ Lk 23,8.11⁹⁰</p>	<p>V ljudskem slovstvu⁹¹</p>
---	--	---

a) Prizor se začne z Jezusovo molitvijo. Bolj jasno kakor v samem evangeliju je podan smisel križevega pota, ki je v tem, da »zadobu te grešnike, kir so zapelani« (329). Jezus je molil, naj gre ta kelih mimo njega (prim. Lk 22,42) in tudi tukaj se omenja že drugič. Kelih je bil namreč prvi simbol, ki so ga v začetku nosili cehi in v tem delu Jezus v Škofjeloškem pasijonu omenja tudi Adama (335), kar ponovno poudarja rešitev pogubljenih duš.

Sledijo angel na gori in še štirje angeli. Samo Luka v svojem evangeliju omenja angela, ki je krepčal Jezusa. Angel na gori govori Jezusu, prvi angel govori nam, drugi angel tudi nam, tretji in četrti pa ponovno Jezusu. Sporočilo angelov nosi tolažbo Jezusu, nam pa sprašujejo vest.

b) Judov tekst ima dva dela. V prvem izda Jezusa, v drugem pa to obžaluje in hkrati poziva občinstvo, da bi odstopili od grešnega življenja.

c) V tem tihem delu lahko v mislih sledimo evangeljskim besedam, ki so se dogajale po Judovem izdajstvu. Jezus je bil najprej odpeljan na sojenje k judovskim prvakom, k duhovnikoma Hanu in Kajfu.

d) Pojava Kajfa z dvema levitoma morda najprej spomni na Jezusovo priliko o usmiljenem Samarijanu (Lk 10,25-37), kjer gresta mimo oropanega Samarijana neki duhovnik in nato še levit. V Kajfovih besedah se pokaže moč dobre drame, kjer ima vsak svoj prav iz svojega stališča in vendar je v vsem skupaj velik konflikt. Kajfa obtoži Jezusa bogokletja (409) in da je obseden s hudičem (410) ter ga pošlje k Pilatu. Pilat si na podoben način umiva roke in pošilja Jezusa k Herodu. Pri Herodu pa Romuald skoraj dobesedno sledi Lukovem evangeliju. Tudi na drugih mestih je moč zaslediti podobnosti predvsem z Lukovim evangelijem, za katerega je značilno usmiljenje, tenkočutnost in pozornost do Marije. Pri Luku je bil Jezus zasramovan (22,63–64) preden je stopil pred veliki zbor (22,66–71) in Pilata

(23,1-5), ki ga je poslal k Herodu – ta odlomek ima samo Luka (23,6-12). Herod ni našel krivde, ga je pa z vojaki zasramoval in poslal nazaj k Pilatu, ki ga obsodi na smrt (23,13-25).

<p>6. podoba Bičanje (458–485) - 3 judje o tem, kako hudo ga bodo pretepli - dva angela očitanja</p>	<p>1 Kor 1,23⁹² Mt 20,19⁹³; 26,67-68⁹⁴; 27,26⁹⁵ Mr 14,65⁹⁶ Lk 22,63⁹⁷ Jn 19,1⁹⁸</p>	<p>Zlati očenaš⁹⁹</p>
---	---	----------------------------------

Jezus je pretil 6666 kapelj krvi in je dobil 6666 udarcev z bičem.¹⁰⁰ To seveda ni nikjer v evangeliju rečeno. Rimski bič je bil (lat. *horribile flagellum* »grozoviti bič«) narejen iz usnja, v katero so bili vdeleni koščki kosti in svinca; obsojenca so bičali pred križanjem, da so ga oslabili in tako skrajšali njegove muke. Mnogo obsojencev je umrlo že med bičanjem.¹⁰¹ Za judovsko uradno bičanje je bilo število udarcev točno določeno. Veliki sinedrij je lahko obsodil na denarno kazen ali na telesno kazen z največ do 39 udarcev. Rimljani pa udarcev niso omejevali in je bilo število udarcev odvisno od teh, ki so bičali, in od obsojenčeve odpornosti. Obsojenec ni imel zanje – posebno, če je bil obsojen na smrt – prav nobene človeške vrednosti več, bil je prazen obod, ki ga ni več ščitil zakon; telo, nad katerim so se smeli znesti po mili volji: in kdor je pretrpel rimsko bičanje, je navadno postal odvraten in strahoten spaček.¹⁰² Če sledimo dogodkom pri Mateju in Marku, je bil Jezus najprej pripeljan pred veliki zbor, kjer ga je veliki duhovnik obtožil bogokletja in nekateri so tedaj začeli pljuvati vanj, mu zakrivati obraz in ga tolči s pestmi (Mt 26,67; Mr 14,53-65), nato je odpeljan k Pilatu, ki ga po prigovarjanju Judov obsodi na smrt (Mt 27,1-2. 11-26; Mr 15,1-15). Tedaj pa ponovno sledi norčevanje vojakov, ki so ga ogrnili v škrlat, splekli krono iz trnja in mu jo posadili na glavo, ga bili po glavi s trstom in pljuvali vanj ter poklekovali pred njim (Mt 27,27-31; Mr 15,16-20; Jn 19,2-3). S strani Judov je torej pri Mateju in Marku rečeno, da so ga bili s pestmi, pri Luku pa, da so ga tepli, vendar ni izrecno rečeno, da so ga bičali (Lk 22,63). Luka izrecno ne omenja norčevanja vojakov, kar pa ostali trije poudarijo, da so ga vojaki najprej bičali in mu nato dali trnovo krono na glavo. Če sledimo

¹⁰⁰ DEBELJAK, Tine. *Škofjeloška pasijonska procesija in razvoj pasijonskih iger sploh*. V: Škofjeloški pasijon 2009. (Zbirka Loški razgledi. Doneski; 19), str. 99. Verjetno je citiran list vsebine šeste postaje, kjer pravi: »Z velikim potrpljenjem je prejel 6666 udarcev z bičem, tako da od njegove glave do peta ni bilo na njem najti zdravega uda«. Prim. OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon*, Znanstvenokritična izdaja (ur. Ogrin, Matija). Celje: MD, 2009, str. 246.

¹⁰¹ Opomba *Standardni prevod Svetega pisma* k Mt 27,26.

¹⁰² RICCOTTI, Jožef. *Jezusovo življenje*. Celovec: MD, 1960, str. 59–60, 602.

Janezovemu evangeliju, je bičanje ukazal Poncij Pilat (Jn 19,1), ko so ga pretepli, ga je pokazal množici in pričakoval sočutje, da bi ga nato izpustil (Lk 23,16).

V Škofjeloškem pasijonu so trije Judje tisti, ki Jezusa bičajo in se pri tem hvalijo, kako je pretepen. Prvi angel govori Jezusu in obžaluje strašen greh, storjen nad njim, drugi pa nam ljudem, kako vse to trpljenje prihaja od nas.

<p>7. podoba Kronanje (486–543) – 4 angeli o bridkosti kronanja – Trije judje se posmehujejo kronanemu.</p>	<p>Jn 19,2-3¹⁰³ Mt 27,29¹⁰⁴</p>	<p>Petrov evangelij 6-9¹⁰⁵</p>
--	--	--

Kronanje je znamenje slave: sij iz zlata in luči, ki sveti s kraljeve glave, odsev Božjega. Toda katerega boga? Krona je narejena iz trnja. V Sod 9,7-15 beremo, da so gozdna drevesa hotela poiskati eno drevo med njimi, ki jim bo kraljevalo. Oljka, smokva in trta so odklonile. Samo trnje je sprejelo kraljevanje rekoč: Če me zares mazilite, da kraljujem nad vami, tedaj pridite in si poiščite zavetje v moji senci! Če ne, naj plane ogenj iz trnja in použije libanonske cedre (Sod 9,15)¹⁰⁶. To kar naredijo vojaki, spominja na slavja skitskega izvora, ki so mu rekli sacaea: izvolili so karnevalskega kralja, ki si je mogel dva ali tri dni dovoljevati vse, kar je hotel, ob koncu slavja pa so mu odvzeli kraljevska oblačila, ga prebičali in obesili. Veliko so razpravljali tudi o rastlini, iz katere so spletli norčavo krono. V Parizu hrani jo relikvijo, ki jo je l. 239 kupil od beneškega trgovca sv. Ludovik, ji dal zgraditi relikviarij, la Sainte-Chapelle, cerkev, ki se zdi, da je zgrajena za anđele.¹⁰⁷ Zrenje Gospoda veselja, kronanega s trnjem, nas osvobaja prazne slave, izvora vsakega našega dejanja, ki uničuje našo istovetnost sinov in bratov. Jezus je rekel: »Kako bi mogli verovati vi, ki sprejemate slavo drug od drugega in ne iščete slave od edinega Boga?«¹⁰⁸

V Škofjeloškem pasijonu to podobo opisujejo štirje angeli (prvi govori trpečemu Jezusu, drugi nam – grešnikom, tretji Jezusovemu obličju in grešnemu človeku ter četrti Jezusu – nebeškemu kralju). Oba juda pa se Jezusu posmehujeta. Jezusa v tem prizoru ni na odru, nas pa že pripravlja na 9. podobo – Ecce homo.

<p>8. podoba Hieronim (544–559) Očitanja sebi zaradi pregreh, ki Jezusa bolijo.</p>	<p>Prevajalec Svetega pisma (Vulgata)</p>	<p>Avguštin¹⁰⁹</p>
--	---	-------------------------------

¹⁰⁶ Prim. FAUSTI, Silvano. *Skupnost bere Matejev evangelij*. Celje: MD, 2008, str. 581.

¹⁰⁷ Prim. ROPS, Daniel. *Jezus v svojem času*. Pletarje: Kartuzija, 1971, str. 549–550.

¹⁰⁸ Prim. FAUSTI, Silvano. *Skupnost bere Janezov evangelij*. Celje: MD, 2012, str. 506.

V nekaterih drugih podobnih delih, kot je pasijon, se večkrat pojavlja oseba Avguštin. Glede na vsebino besedila Škofjeloškega pasijona te osme podobe, če ne bi imeli spredaj napisano, da govori Hieronim, bi lahko rekli, da gre za tekst, ki bi ga pripisali sv. Avguštinu. On v svojih Izpovedih popiše pot, ko se je otepal vere in Boga, pa ga je tridesetletna molitev matere Monike pripeljala na pot za Jezusom in je postal eden največjih cerkvenih učiteljev. Vendar pa je izbrani mož Hieronim, kar sicer nekoliko preseneča, hkrati pa kaže na veliko Romualdovo širino pri smiselnosti izbire.

Hieronim (340–420) se je rodil v Stridonu. Lokacija tega mesta naj bi bila na meji med Dalmacijo in Ilirikom, to pa je od našega Krasa do Hercegovine. Odšel je na šolanje govorništva in gramatike v Rim. Najprej je bil v skupnosti v Ogleju. V halkidski puščavi v zaledju Antiohije se je naučil hebrejščine in si dopisoval s starimi znanci, med drugim je pisal tudi samotarju Antoniju v Emono in emonski skupnosti Bogu posvečenih devic. Bil je odličen poznavalec Svetega pisma, prevedel je Sveto pismo v latinščino (Vulgata) in bil tudi izvrsten razlagalec. Med drugim je edini razložil celoten preroški sklop Stare zaveze. Na področju polemike ga imamo za najostrejše pero starega veka. Ikonografija nam ga kaže najpogosteje s kamnom v roki, ko se bije po prsih. Njegov vročekrvni temperament ga namreč ni gnal samo v polemiko, ampak tudi v spokornost. To je tudi najverjetneje vzrok, zakaj je Hieronim našel mesto v Škofjeloškem pasijonu.

V NUK-u hranijo Hieronimov Predgovor k Svetemu pismu iz Benetk leta 1480, kjer je narisana tudi figura sv. Hieronima z odprto knjigo v rokah. Sv. Hieronim je oblečen v škrlat in nosi kardinalski klobuk, ki ga obdaja zlat svetniški sij. Podoba sv. Hieronima v izdajah Svetega pisma je razmeroma pogosta, saj se cerkveni oče v predgovoru pojavlja v vlogi prevajalca Biblije v latinščino.¹¹⁰

¹¹⁰ Prim. KOCIJANČIČ, Gorazd. *Patres: cerkveni očetje v Narodni in univerzitetni knjižnici Ljubljana*. Ljubljana: NUK, 2005, str. 61–64.

<p>9. podoba Glej človek (560–709) a) Ponovno pred Pilatom, ki si umije roke in ga obsodi. Dva angela komentirata to dejanje. b) Dva razbojnika (brez teksta) c) Veronika o Božjem obličju d) – Kristus nosi križ, dva juda govorita o tem, kako ga tepejo. – Mati vabi, da bi z njo žalovali. – Marija Magdalena, Marija Saloma, Marija Kleopova in še ena Marija sočustvujejo. e) Longin prebode Jezusa in se spreobrne.</p>	<p>Mt 27,15-31; Mr 15,6-20, Lk 23,13-15 Jn 19,4-16 b) Mt 27,38; Mr 15,27¹¹¹ Mt 27,44¹¹² 1 Pt 2,23¹¹³ Lk 23,39-43¹¹⁴ c) Mt 9,20¹¹⁵ d) (Mt 27,32-44; Mr 15,21-32; Jn 19,17-27) Lk 23,26-28¹¹⁶ Jn 19,25¹¹⁷ e) Jn 19,33-35¹¹⁸ Mt 27,54¹¹⁹</p>	<p>a) Nikodemov evangelij 2-4; 9¹²⁰. Pilatov cikel (pisma Pilata Herodu; Pisma med Pilatom in Tiberijem). b) Pripoved Jožefa iz Arimateje o dveh razbojnikih¹²¹, Petrov evangelij 10¹²², Nikodemov evangelij 10; c) Pilatov cikel, – Pilatova smrt (2-4), – Tiberij ozdravi (9-11), – odrešenikovo povračilo (18-27), o Veroniki s prtom v Rimu; d) Gemalijev evangelij – etiopski spis o Marijinih žalostinkah.¹²³ e) Pilatov cikel (Pisma med Pilatom in Herodom 4)¹²⁴</p>
--	--	---

a) Po poteku dogodkov, kot jih opisuje evangelist Janez, je Jezus od Kajfa prepeljan v sodno hišo k Pilatu, ki ga izpraša (Jn 18,28-38). Ko ne najde krivde, ga da bičati in vojaki ga še s trnjem kronajo in ogrnejo v škrlaten plašč. Nato sledi podoba: »Ecce homo« – Glejte človek. In Judje zahtevajo, da je križan. Poleg evangelijev o Pilatu govorita med drugim še Filon (Legat. ad Caium, 38) in Jožef Flavij; iz vseh treh virov je jasno vsaj to, da je bil Pilat osoren in trmast človek. Tiberij je Poncija Pilata imenoval po Valeriju Grantu (upravitelj 15.-26. leta). Kralj Herod Agripa I., ki ga je poznal iz lastne skušnje, pravi, da je bil kot oskrbnik tudi podkupljiv, nasilen, roparski, krut in tiranski ... Med drugim je čisto slučajna novica iz evangelija, da je Pilat dal ubiti neke Galilejce, torej podložnike Heroda Antipa, ko so darovali žrtve v Jeruzalemskem templju. Pač smemo domnevati, da je sovraštvo med Pilatom in Antipom, o katerem poroča evangelij (Lk 23,12), izviralo deloma iz tega pokola Antipovih podložnikov, drugi razlog pa je verjetno bilo dejstvo, da je Antip vohunil za Tiberija pri rimskih uradnikih. Kakorkoli že, po nekaterih nespametnih ubojih je bil Pilat odstavljen proti koncu leta 36. Ko je Pilat prišel v Rim, je našel Tiberija na mrtvaškem odru (umrl je 16. marca l. 37). Zgodovina ne ve, kakšen je bil konec Jezusovega sodnika (v Pilatovem ciklusu naredi samomor), je pa polno legend in mu pripisujejo nekatera čudovita doživetja na tem in na onem svetu. Včasih ga te legende obsodijo na dno pekla, spet drugi pa povzdigujejo v nebesa kot pravega svetnika (kar pa gotovo ni bil).¹²⁵

¹²⁵ Prim. RICCOTTI, Jožef. *Jezusovo življenje*. Celovec: MD, 1960, str. 28–33.

b) O spreobrnitvi razbojnikov pripoveduje edino sveti Luka (Lk 23,26-28). To je bila tudi osnova za dokaj pozen apokrif Jožefa iz Arimateje o dveh razbojnikih, kjer nam predstavi življenje dveh razbojnikov, ki sta bila križana z Jezusom. Razbojnik Gesta je bil glede na apokrifne opise mučenj nosečih žena res krut morilec, Dema pa je bil obtožen, da je kradel Judom, med drugim tudi Kajfovi hčerki, ki je bila duhovnica v templju. V pripoved je vključen tudi Juda Iškarjot kot zmikavt. Dema, ki je skupaj z Jezusom visel na križu, se je ob Jezusu pokesal in Jezus mu obljubi in daje raj. V prikazni je Jožef iz Arimateje videl, kako je Jezus sprejel tega razbojnika v raj.

c) Veronike v samem Evangeliju ne najdemo. Pripisuje se ji, da je bila to tista žena, ki jo je Jezus ozdravil na poti, ko je šel oživit Jairovo hči in se je ta v veri dotaknila njegove obleke in je ozdravela. V Škofjeloškem pasijonu kaže obličje, ki naj bi ga ob Jezusovem križevem potu bila deležna.

d) Žene imajo na križevem potu odločilno vlogo, predvsem Jezusova mati. V Škofjeloškem pasijonu ni Simona iz Cirene, ampak so samo žene, ki žalujejo skupaj z Jezusovo Materjo Marijo.

e) Po legendah naj bi bilo ime stotniku, ki je prebodel Jezusovo srce, Longin, ki se je ob tem spreobrnil (prim. Mt 27,54). Ta sulica je postala predmet, ki so jo veliko častili in številne cerkve so trdile, da jo imajo v posesti. Longin goduje 15. marca.¹²⁶ Po eni izmed legend naj bi ga kasneje Pilat obglavil, ker ni hotel sprejeti podkupnine, o kateri govori sv. Matej (Mt 28,11-15).¹²⁷

<p>10. podoba Kristus mrtev na križu (710–769) – Magdalena in Cupido – Evropa – Amerika – Azija – Afrika</p>	<p>Mt 27,45-56 Mr 15,33-41; Lk 23,44-49; Jn 19,28-30</p>	<p>Petrov evangelij 15–20¹²⁸ Nikodemov evangelij 11 Pilatov cikel (Pismo Tiberija Pilatu 3)¹²⁹</p>
--	---	--

¹²⁶ MERCATANTE, Anthony S. *Dizionario universale dei miti e delle leggende*. Rim: Newton& Comptom editori, 2001, str. 402.

¹²⁷ *Ko sta bili še na poti, so nekateri iz straže prispeli v mesto in sporočili velikim duhovnikom vse, kar se je zgodilo. Ti so se zbrali s starešinami in se posvetovali. Vojakom so dali veliko denarja in dejali: »Recite: »Ponoči so prišli njegovi učenci in so ga ukradli, ko smo spali.« In če bi to slišal upravitelj, ga bomo mi pomirili in dosegli, da boste brez skrbi.« In ti so vzeli denar in storili, kakor so jih poučili. Tako se je ta govorica razširila med Judi do današnjega dne.*

Magdalena objokuje, da je zaradi svojih pregreh umorila Kristusa. Ob tem pa sledi Kupido pod križem. Kupido¹³⁰ predstavlja ljubezen. Pojavi se na dveh mestih. V tej podobi sledi Mariji Magdaleni, ki je kot Jezusova učenka sledila Jezusu in imela milost, da ga je prva po vstajenju srečala (Jn 20,11-18). V naslednji enajsti podobi, ki govori o materi Mariji in njeni žalosti, pa je Kupido pred učencem, ki ga je Jezus ljubil – pred Janezom (Jn 13,23). Sledijo štiri celine, ki se vsaka posebej zahvaljuje za milost odrešenja, da je Jezus tudi zanjo pridobil nebesa. Starodavna zemeljska številka 4, ki je »pokrivala« tako tradicionalne elemente kot strani neba in temperamente, je potemtakem (začasno) veljala tudi za kontinente (Evropa, Afrika, Azija, Amerika).¹³¹ Čisto na koncu sledi 14 puščavnikov ali dečki z rdečimi križi, ki nakazujejo Mati žalostno.

<p>11. podoba Mati sedem žalosti (770–841) a) Marija in dva angela, Kupido in Janez b) – križenosci in spokorniki – žezlo in krona – David s harfo obžaluje svoj greh – plašč</p>	<p>a) Jn 19,25-27¹³²; b) 1 Sam 16,1-31,13; 2 Sam; 1 Krn 11,1-29,30; Ps¹³³</p>	<p>Gemalijelov evangelij – etiopski spis o Marijinih žalostinkah. (2,39–53)¹³⁴</p>
---	---	---

a) Marijinih sedem žalosti (god 15. 9.) predstavlja sedem dogodkov iz njene- ga življenja, ko je, kakor je napovedal starček Simeon, njeno dušo presunil meč bolečin (Lk 2,35).¹³⁵ Ti dogodki so 1) Simeonova prerokba; 2) morala je bežati v Egipt pred Herodom; 3) dvanajstletni Jezus je ostal v templju v Jeruzalemu; 4) Sin, obložen s križem; 5) Jezusa so dvignili na križ pribitega; 6) mrtvi Jezus, snet s križa in položen v njeno naročje; 7) Jezusa položijo v grob. *‘Prav tako, kakor je storila Marija, ki je, kolikor je le mogoče, sledila Jezusovi ljubezni, tako da tudi velika voda, še več, veliko morje bridkosti, ni moglo pogasiti njene velike ljubezni; in po njej je zaslužila, da je postala praslavna mučenica nad vsemi mučeniki.*¹³⁶ Ta odstavek iz razlagalnega lista leta 1727 razkriva, s kakšnimi očmi moramo gledati na Kupida v tem odlomku. Najlažje bi ga zaobjeli v besedah Visoke pesmi

¹³⁰ Kupido je rimski bog ljubezni, ki ga v grškem svetu poznamo pod imenom Eros. Bil je sin Afrodite in Aresa ali Afrodite in Hefajsta. Imel je puščice, ki so bile nevidne človeškim očem in kogar so zadele, so ga ranile z ljubeznijo, ki prinaša radost ali pa skrb in žalost, pa je tudi njega samega zmagala ljubezen, ko je srečal Psihe.

¹³¹ GRDINA, Igor. *Kakšno vednost podarja Škofjeloški pasijon?* V: Pasijonski doneski 2013, št. 8, opomba 22, str. 41.

¹³⁵ *In tvojo lastno dušo bo presunil meč, da se razodenejo misli mnogih src.*

¹³⁶ OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon*, Znanstvenokritična izdaja (ur. Ogrin, Matija). Celje: MD, 2009, str. 239–240.

(Vp 8,6).¹³⁷ »Močna kakor smrt je ljubezen.« Z apostolom Janezom in njegovimi besedami, da hoče ostati v ljubezni, doseže pasijon svoj vrh. Te Janezove besede so lahko tudi nekakšno duhovno vodilo pasijona. Rajši *hočem življenje pustiti, kakor tebe nikdar ljubiti*.

b) Prizor z Davidom lahko razlagamo kakor srečanje s Kristusom, ki je premagal smrt in ki gre v podzemlje, da pripelje vse rešene nazaj v življenje. David objokuje svoj greh in zanj je bil tudi kaznovan, ker je hotel pasti v roke Božji volji in ne ljudem (2 Sam 24,14-15).¹³⁸ S tem se tudi konča tekstni del Škofjeloškega pasijona, ki po Davidovih besedah nam vsem govori, da se kljub grešnosti prepustimo Božji volji, ker je njegovo usmiljenje veliko. Plašč, ki ga nosi Paž, naj bi predstavljal to Božje usmiljenje, v katerega je prav, da se vsi oblečemo.

12. podoba Skrinja zaveze	2 Mz 25,10-22 ¹³⁹ 2 Mz 37,1 ¹⁴⁰ 2 Mk 2,4-8 ¹⁴¹ Heb 9,3-4 ¹⁴² .	
--	---	--

Ko so Izraelci sprejeli na Sinaju zapovedi, so s tem sklenili z Bogom tudi zavezo. Ta zaveza se je potem posebej izražala tako, da je Bog bival med njimi. Poseben simbol te Božje prisotnosti je bila skrinja zaveze (prim. 2 Mz 25,8). Ta je bila 112 cm dolga ter široka in visoka 66 centimetrov (2 Mz 25,10). V njej je bilo 10 Božjih zapovedi, skodelica z mano in Mojzesova palica. Ta posebna Božja prisotnost med ljudstvom je bila na poti v izvoljeno deželo, dokler ni dobila mesta v Jeruzalemu v templju v presvetem.

Skrinja, ki nosi v sebi Božjo besedo, je postala simbol Logosa – Besede (Jezusa). Tako tudi poje stara latinska himna srcu Jezusovemu: »O srce, skrinja, ki vsebuje Postavo, ne tiste stare sužnosti, ampak milosti odpuščanja in usmiljenja ...«¹⁴³

Posebno povezavo pa najdemo predvsem v Lukovem evangeliju med Marijo in skrinjo zaveze. Njeno telo je postalo Božji tabernakelj, tako kakor je bila skrinja zaveze v tabernaklju (latinsko tabernaculum – koš, šotor). Predvsem ob angelovem oznanjenju, ko pravi angel Mariji, da jo bo obsenčila moč Najvišjega, tako je tudi presveto in skrinjo zaveze obdal oblak Božje navzočnosti. O pretresljivi podobnosti lahko govorimo tudi med Marijinim obiskom Elizabete in slovesnim

¹³⁷ Glede Cupida prim. GRDINA, Igor. *Kakšno vednost podarja Škofjeloški pasijon?* Pasijonski doneski 2013, št. 8, str. 35–36.

¹³⁸ *David je rekel Gadu: »Zelo sem v stiski; padimo raje v GOSPODOVO roko, ker je njegovo usmiljenje veliko; v človekovo roko pa ne bi rad padel!« Tako je GOSPOD poslal kugo nad Izraela od jutra do določenega časa. In umrlo jih je izmed ljudstva od Dana do Beeršébe sedemdeset tisoč mož.*

¹⁴³ LURKER, Manfred. *Arca dell'alleanza*. V: Dizionario delle immagini e dei simboli biblici. (2. izdaja). Milano: San Paolo, 1994, str. 19–20.

Davidovim prenosom skrinje zaveze v Jeruzalem. Obe poročili se dogajata v istem kraju – Judeja (prim. Lk 1,39; 2 Sam 6,1-2). Obe sta obarvani z veseljem. Janez Krstnik je namreč od veselja poskočil v telesu Elizabete (Lk 1,41.44), David pa je z velikim veseljem šel in prenesel skrinjo zaveze (2 Sam 6,5.12.14.16). Hiša Obed Edoma je bila blagoslovljena zaradi prisotnosti skrinje zaveze (2 Sam 6,11.12). Prav tako je bila blagrovana Marija pri Elizabeti (Lk 1,41). David vzklikne: »Kako naj pride Gospodova skrinja k meni?« (2 Sam 6,9). Elizabeta pa pravi: »Od kod meni to, da pride k meni mati mojega Gospoda?« (Lk 1,43). Skrinja ostane v hiši Obed Edoma tri mesece (2 Sam 6,11), prav tako pa tudi Marija ostane pri Elizabeti tri mesece (Lk 1,56).

Marija je s svojim »Zgodi se« sprejela novo zavezo, tako kakor je na nek način skrinja zaveze sprejela prvo (staro) zavezo v zapovedih.

Potemtakem ni težko razumeti, zakaj se po prizoru Marije sedem žalosti in kralju Davidu pojavi skrinja zaveze. Z Jezusovo smrtjo na križu, z njegovim popolnim darovanjem v ljubezni, je bila sklenjena s človeštvom nova zaveza, ki prinaša večno življenje.¹⁴⁴

<p>13. podoba Božji grob</p>	<p>Mr 15,42-47; Mt 27,57-61; Lk 23,50-56; Jn 19,38-42.¹⁴⁵</p>	<p>Petrov evangelij 3-5.21-24¹⁴⁶ Gemalijelov evangelij – etiopski spis o Marijinih žalostinkah (3, 14-19).¹⁴⁷</p>
--	--	---

Križev pot ima štirinajst postaj in zadnja postaja se glasi: *Jezusa položijo v grob*. Petnajste postaje, vstajenja, ni v naših cerkvah. S smrtjo se zaključí trpljenje. Vse ostane na nek način neodgovorjeno, dokler ne pride dan vstajenja. Pri križevem potu tako pogosto dodajamo petnajsto postajo vstajenja in upanja. Pri Škofjeloškem pasijonu pa so prav tako v spremno vsebino zapisali: *Ali pa more ljubezen prinašati tako neizmeren sad? Oj moji kristjani, ravno iz ljubezni hodite za svojim Zveličarjem, ki vam ga je dala ljubezen, hodite ne toliko z deli, kakor s srci, da boste nekoč skupaj užili sad ljubezni v večnem življenju. Vse v večjo slavo Božjo*.¹⁴⁸ Prav jezuitsko se tako zaključí spremni list vsebine prikazanega Škofjeloškega pasijona, ki naj bi po prizadevanju častitih očetov kapucinov zbranemu ljudstvu čim bolj učinkovito podal največje skrivnosti naše vere.

¹⁴⁴ SERRA, A. *Maria arca della nuova alleanza*. V: Nuovo Dizionario di Teologia biblica. (6. izdaja.) Milano: San Paolo, 1996, str. 897–898.

¹⁴⁵ *Na kraju, kjer je bil Jezus križan, pa je bil vrt in na vrtu nov grob, ki ga je bil Jožef vsekal v skalo in v katerega ni bil pokopan še nihče. Ker je bil grob blizu, sta zaradi judovskega dneva pripravljanja tja položila Jezusa. Nato je zavalil velik kamen na vhod v grob in odšel. To je bilo na dan pripravljanja in sobota se je bližala*. Prim. ROZMAN, France. *Evangeljska harmonija*. Ljubljana: DZS, 1993, str. 326.

¹⁴⁸ OČE ROMUALD. *Škofjeloški pasijon*, Znanstvenokritična izdaja (ur. Ogrin, Matija). Celje: MD, 2009, str. 245–247.

Opombe v tabelah

- ²¹ *Izgnal je človeka in postavil vzhodno od edenskega vrta kerube in meč, iz katerega je švigal ogenj, da bi stražil pot k drevesu življenja.*
- ²² *In šel je malo naprej, padel na obraz in molil: »Moj Oče, če je mogoče, naj gre ta kelih mimo mene, vendar ne, kakor jaz hočem, ampak kakor ti.« prim. (Mr 14,23; Lk 22,42)*
- ²³ *In rekel: »Kaj mi hočete dati in vam ga izročim?« Ti pa so mu plačali trideset srebrnikov.*
- ²⁴ *Tedaj so vojaki iz čete, poveljnik in judovski stražarji zgrabili Jezusa in ga zvezali. (Prim. Mr 15,1; Mt 27,2)*
- ²⁵ *Samson Peter pa je imel meč. Izvlekel ga je in udaril po služabniku vélikega duhovnika in mu odsekal desno uho; služabniku pa je bilo ime Malh. (Prim. Mr 14,47)*
- ²⁶ *Tedaj je Pilat vzel Jezusa in ga dal bičati. (Prim. Mt 19,20)*
- ²⁷ *Samson je zgrabil oba središčna stebra, na katerih je slonela hiša, se oprl nanju, na enega s svojo desnico in na drugega s svojo levico. Mišljen je sicer steber, na katerem je bil Jezus bičan (Jn 19,1). Primerjava s Samsonom na tem mestu je vmesna, ker se v Škofjeloškem pasijonu pojavi tudi Samson v četrty podobi.*
- ²⁸ *Ko so vojaki križali Jezusa, so mu vzeli oblačila - razdelili so jih na štiri dele, za vsakega vojaka po en del - in suktnjo. Suktnja pa je bila brez šiva, od vrha scela stkana. Med seboj so se dogovorili: »Nikar je ne parajmo, ampak žrebajmo zanjo, čigava bo,« da se je tako izpolnilo Pismo, ki pravi: Razdelili so si moja oblačila in za mojo suktnjo so žrebali. In vojaki so to storili. (Prim. Mt 27,35; Mr 15,24; Lk 23,34)*
- ²⁹ *Bilà je tretja ura, ko so ga križali.*
- ³⁰ *Nato je Jezus, ker je vedel, da je že vse izpolnjeno, da bi se izpolnilo Pismo, rekel: »Žejen sem.« Tam je stala posoda, polna kisa. V kis namočeno gobo so nataknili na hizop in mu jo podali k ustnicam. Ko je Jezus vzel kisa, je rekel: »Izpolnjeno je.« In nagnil je glavo in izročil duha. (Prim. Mt 27,48; Mr 15,36)*
- ³¹ *Potem je Jožef iz Arimateje, Jezusov učenec, čeprav je bil to iz strahu pred Judi na skrivaj, prosil Pilata, da bi odnesel Jezusovo telo. In Pilat je dovolil. Prišel je torej in odnesel njegovo telo. (prim. Mt 27,57; Lk 23,50-53; Mr 15,42-46)*
- ³² *Vojaki so spletili iz trnja krono, mu jo dali na glavo in ga ogrnili s škrlatnim plaščem.*
- ³³ *Ko je bil Peter spodaj na dvorišču, je prišla ena izmed dekel vélikega duhovnika. Ko je videla Petra, da se greje, si ga je ogledala in rekla: »Tudi ti si bil s tem Nazarečanom, Jezusom.« On pa je tajil: »Ne vem in ne razumem, kaj praviš.« Nato je odšel ven proti preddverju in petelin je zapel. Ko ga je dekla videla, je spet začela govoriti okoli stoječim: »Ta je izmed njih.« On pa je spet tajil. Kmalu nato so ti, ki so stali zraven, Petru spet rekli: »Res si izmed njih, saj si vendar Galilejec.« On pa se je začel zaklinjati in prisegati: »Ne poznam tega človeka, o katerem govorite.« In takoj je petelin drugič zapel in Peter se je spomnil besede, ki mu jo je rekel Jezus: »Preden bo petelin dvakrat zapel, me boš trikrat zatajil.« In zlomil se je ter jokal. (Mt 26,69-75; Lk 22,56-62; Jn 18,15-18.25-27)*
- ⁴³ *Zares, bogastvo je varljivo, predrzen mož ne bo obstal, tisti, ki odpira svoje žrelo kakor podzemlje in se kakor smrt nikoli ne nasiti, vlačí k sebi vse narode in kopiči pri sebi vsa ljudstva.*
- ⁴⁴ *Smrt pa so povabili brezbožni z rokami in besedami; za prijateljico jo imajo in po njej omedlevajo, še zavezo sklepajo z njo, zato tudi zaslužijo, da postanejo njen delež.*
- ⁴⁵ *Smrt je stopila v svet po hudičevi nevoščljivosti, izkusijo pa jo tisti, ki sodijo v njegov delež.*
- ⁴⁶ *Pomni, da smrt ne odlaša, da ti odločba podzemlja ni bila razodeta.*
- ⁴⁷ *Nad mrtvim žaluj, ker mu je ugasnila luč, nad bedakom žaluj, ker mu je ugasnila pamet. Manj žaluj za mrtvim, saj je našel počitek, bedakovo življenje pa je hujše kot smrt.*
- ⁴⁸ *O smrt, kako bridka je misel nate za človeka, ki v miru uživa svoje imetje, za moža, ki je brez*

- skrbi in mu v vsem dobro gre in ki je toliko pri moči, da lahko uživa hrano! O smrt, kako dobrodošla pa je tvoja odločitev za siromaka in onemoglega, za ostarelega in z vsakršnimi skrbmi obloženega, za upornega in tistega, ki je izgubil stanovitnost!
- 49 *Kakor je namreč po enem človeku prišel na svet greh in po grehu smrt in je tako smrt prišla na vse ljudi, ki so grešili. ...; greh je bil namreč na svetu, preden je nastopila postava. In čeprav se greh ne prišteva, če ni postave, je vendar od Adama do Mojzesa smrt kraljevala tudi nad tistimi, ki se niso pregrešili podobno kakor Adam. On pa je podoba njega, ki je imel priti.*
- 50 *In glej, prikazal se mi je konj mrtvaško blede barve. Tistemu, ki ga je jezdil, je bilo ime Smrt, za njim pa je prihajalo Podzemlje. In dana jima je bila oblast nad četrtino zemlje, da morita z mečem, z lakoto, s smrtjo in z zverinami zemlje.*
- 51 *Zakaj močna kakor smrt je ljubezen, silna kakor podzemlje ljubezenska strast!*
- 52 *Potem je Job odprl svoja usta in preklel svoj dan. Spregovoril je in rekel: Naj zgine dan, ko sem se rodil, in noč, ko so rekli: Deček je bil spočet! Tisti dan naj se spremeni v temo, naj se zanj ne meni Bog od zgoraj, naj ne sije nanj svetloba! (Job 3,1-4)*
- 53 *Vol pozna svojega gospodarja in osel jasli svojega lastnika, Izrael pa me ne pozna, moje ljudstvo ne razume.*
- 54 *Hozana Davidovi hiši! Kdor je svet, naj se približa; kdor ni, naj se spokori: Maranatha! Amen!*
- 55 *Kdor pride k vam v Gospodovem imenu, naj bo sprejet. Potem ga dajte na preizkušnjo in ga boste prepoznali, saj ste sposobni razlikovati desnico od levece.*
- 63 *In rekel jim je: »Srčno sem želel jesti z vami to pashalno večerjo, preden bom trpel.«*
- 64 *»Ne bom vas zapustil sirot, prišel bom k vam. Še malo in svet me ne bo več videl, vi pa me boste videli, ker jaz živim in živeli boste tudi vi.*
- 65 *»Toda glejte, roka tistega, ki me izdaja, je z menoj pri mizi. Sin človekov sicer gre, kakor je določeno, toda gorje tistemu človeku, po katerem je izročen.« Oni pa so se začeli spraševati, kdo izmed njih bo to storil.*
- 66 *»Resnično, resnično, povem vam: Eden izmed vas me bo izdal.« Učenci so se gledali med seboj, ker si niso mogli misliti, o kom govori. Eden izmed njegovih učencev, tisti, ki ga je Jezus ljubil, je ležal blizu Jezusovega naročja. Simon Peter mu je pomignil, naj ga vpraša, o kom govori. Ta se je naslonil na Jezusove prsi in mu rekel: »Gospod, kdo je?« Jezus je odgovoril: »Tisti, ki mu bom pomočil grižljaj in mu ga dal.« Tedaj je pomočil grižljaj, ga vzel in dal Judu, sinu Simona Iškarijota. Ko je ta vzel grižljaj, je šel satan vanj. Jezus mu je tedaj rekel: »Kar nameravaš storiti, stori hitro.«*
- 67 *Jaz sem namreč prejel od Gospoda, kar sem vam tudi izročil: Gospod Jezus je tisto noč, ko je bil izdan, vzel kruh in se zahvalil, ga razlomil in rekel: »To je moje telo za vas. To delajte v moj spomin.« Prav tako je vzel tudi kelih po večerji in rekel: »Ta kelih je nova zaveza, sklenjena z mojo krvjo. Kolikokrat boste pili, delajte to v moj spomin.« Kajti kolikokrat jeste ta kruh in pijete kelih, oznanjate Gospodovo smrt, dokler ne pride.*
- 68 *Apostoli nam v Spominih, ki jim pravimo Evangeliji, sporočajo, da jim je bilo izrečeno: Jezus je vzel kruh, se zahvalil in rekel: »To delajte v moj spomin, to je moje telo.« Prav tako je vzel kelih, se zahvalil in rekel: »To je moja kri.« In samo njim je to naročil.*
- 69 *»Jaz bom za mizo s svojimi dvanasterimi jogri sedel in bom velikonočno jagnje večerjal. V roke bom vzel rumeni kelih in merzlo vodo, da bom lepo jogram noge vmival, lepo od njih slovo jemal.« Prim. STANONIK, Marija. Od setve do žetve. Ljubljana: Družina, 1999, str. 147–151.*
- 70 *JANEZ PAVEL II. Okrožnica cerkev iz evharistije. (CD 101) Ljubljana: Družina, 2002.*
- 71 *Prim. KONGREGACIJA za bogoslužje in disciplino zakramentov. Navodilo o zakramentu odrešenja. (CD 108) Ljubljana: Družina, 2004.*
- 72 *Prim. Frammenti di testi Copti. V: Apocrifi dell nuovo testamento vol. 1 (ur. Sacchi, Paolo). Milano: Piemme, 1996, str. 461–491.*
- 73 *In Samson je rekel: »Z oslovsko čeljustjo sem jih pošteno naklestil; z oslovsko čeljustjo sem pobil tisoč mož.« (Sod 15,16)*

- ⁷⁹ *Tedaj mu je rekla: »Kako še moreš reči: ›Ljubim te, tvoje srce pa ni z menoj. Že trikrat si me ukanil in mi nisi povedal, v čem je tvoja velika moč.« (Sod 16,15)*
- ⁸⁰ *STANONIK, Marija. Od setve do žetve. Ljubljana: Družina, 1999, str. 57–58. Samson je tud' močan bil, Saj clo se dvomit'ne sme; Vendar je vso moč zgubil. Ženski je pokoren bil. (Štrekelj-8307).*
- ⁸³ *Prikazal se mu je angel iz nebes in ga krepčal.*
- ⁸⁴ *Ko je Juda, ki ga je izdal, videl, da so ga obsodili, se je skesal. Vélikim duhovnikom in starešinam je prinesel nazaj trideset srebrnikov in rekel: »Grešil sem, ker sem izdal nedolžno kri.« Oni pa so rekli: »Kaj nam mar? Ti glej!« Tedaj je vrgel srebrnike v tempelj, se umaknil ter šel in se obesil. Véliki duhovniki so vzeli srebrnike in dejali: »Ne smemo jih dati v tempeljsko zakladnico, ker so cena krvi.« Posvetovali so se in zanje kupili lončarjevo njivo za pokopališče tujcev, zato se tista njiva do danes imenuje Njiva krvi. Tedaj se je izpolnilo, kar je bilo rečeno po preroku Jeremiju: 'Vzeli so trideset srebrnikov, ceno ocenjenega, ki so ga ocenili nekateri Izraelovi sinovi. Zanje so kupili lončarjevo njivo, kakor jim je naročil Gospod.'*
- ⁸⁵ *Z nagrado, ki jo je dobil za svoje umazano delo, je kupil zemljišče; padel je z glavo navzdol, tako da se je razpočil in se mu je izsulo vse drobovje. To se je razvedelo med vsemi, ki prebivajo v Jeruzalemu, tako da se tisto zemljišče zdaj v njihovem jeziku imenuje Hakéldama, kar pomeni 'Njiva krvi'!*
- ⁸⁶ *Tisto uro je Jezus rekel množicam: »Kakor nad razbojnika ste prišli z meči in koli, da bi me prijeli. Dan na dan sem sedel v templju in učil, pa me niste prijeli.«*
- ⁸⁷ *Zgrabili so ga torej in odvedli. Pripeljali so ga v hišo vélikega duhovnika.*
- ⁸⁸ *Peljali so ga najprej k Hanu; bil je namreč tast Kajfa, ki je bil tisto leto véliki duhovnik.*
- ⁸⁹ *Nato ga je Hana zvezanega poslal k vélikemu duhovniku Kajfu. Od Kajfa so torej Jezusa peljali v sodno hišo. Bilo je zgodaj zjutraj. Sami niso šli v sodno hišo, da se ne bi omadeževali, ampak bi smeli jesti pashalno jagnje.*
- ⁹⁰ *Ko je Herod zagledal Jezusa, se je zelo razveselil. Že precej časa ga je namreč želel videti, ker je slišal o njem. Pričakoval je, da ga bo videl narediti kakšno znamenje. Herod ga je skupaj s svojimi vojaki zasramoval, ga v posmeh ogrnil v bleščeče oblačilo in poslal nazaj k Pilatu.*
- ⁹¹ *prim. STANONIK, Marija. Od setve do žetve. Ljubljana: Družina, 1999, str. 151–169.*
- ⁹² *Mi pa oznanjamo križanega Mesija, ki je Judom v spotiko, poganom norost.*
- ⁹³ *»In izročili poganom, da ga bodo zasmehovali, bičali in križali, toda tretji dan bo obujen.«*
- ⁹⁴ *Tedaj so mu pljuvali v obraz in ga tolkli s pestmi. Drugi so ga udarjali in govorili: »Prerokuj nam, Mesija, kdo te je udaril.«*
- ⁹⁵ *Tedaj jim je izpustil Baraba, Jezusa pa dal bičati in ga je izročil, da bi bil križan.*
- ⁹⁶ *Nekateri so začeli pljuvati vanj, mu zakrivati obraz, ga tolči s pestmi in govoriti: »Prerokuj!« Tudi služabniki so ga udarjali.*
- ⁹⁷ *Možje, ki so imeli Jezusa vklenjenega, so ga zasmehovali in preteпали.*
- ⁹⁸ *Tedaj je Pilat vzel Jezusa in ga dal bičati.*
- ⁹⁹ *Sveti zlati očenaš, ki ga je molil Jezus rad. Tam v zelenem gozdu iščejo eno drevce, ravno za Jezusa pripravno, a najti ga ne morejo. Vrnejo se k vodi Donavi, tam najdejo eno tram ves z železom okovan. Sedemsto let je že minilo, odkar se je to drevo tam notri močilo. Judje gredo po mostu, Jezus pa po vodi Donavi. Ven iz vode ga izvlečejo, na Jezusove rame vlečejo. Dela se noč, dela se dan, Marija spleta krancelj zlat. Kaj so še ti hudobni Judje govorili? Gor in dol so tekali, so Jezusa umorili, prav trdno ga zvezali in ga daleč odpeljali. Jezus pa je usmiljen bil in je rekel: »Križ na ramo le za mano«. Moliti jo zna Jože Turk iz Žibarš, ki se jo je naučil od mame iz Črnega vrha.*
- ¹⁰³ *Vojaki so spletli iz trnja krono, mu jo dali na glavo in ga ogrnili s škrlatnim plaščem. In stopali so k njemu in govorili: »Pozdravljen, judovski kralj!« in ga udarjali.*

- ¹⁰⁴ *Iz trnja so splekli krono in mu jo dali na glavo in trst v njegovo desnico. Poklekovali so pred njim, ga zasmehovali in govorili: »Pozdravljen, judovski kralj!«*
- ¹⁰⁵ *»Oni pa so zgrabili Gospoda, ga v naglici suvali in govorili: 'Pustite nam vleči s seboj Božjega Sina, ker smo ga dobili v svojo oblast.' Dali so nanj plašč škrlatne barve, ga posadili na sodni stol in govorili: 'Pravično sodi, o Izraelov kralj!' Eden od njih je prinesel trnovo krono in jo posadil Gospodu na glavo. Drugi, ki so stali zraven, so mu pljuvali v obraz. Drugi so ga bili po licih, drugi dregali s trstiko, nekateri med njimi pa so ga bicali in govorili: 'S takšno častjo hočemo častiti božjega sina.'«*
- ¹⁰⁹ *V: Obredja o prerokih (stari srednji vek) nastopa sv. Avguštin, ki ga v božični igri Comedi, dass Christus der wahr Messias sei (1532) nadomesti krščanski doktor. prim. KURET, Niko. *Duhovna drama*. Literarni leksikon 13. Ljubljana: DZS, 1981, str. 78.*
- ¹¹¹ *Takrat sta bila skupaj z njim križana dva razbojnika, eden na desnici in eden na levici.*
- ¹¹² *Enako sta ga sramotila tudi razbojnika, ki sta bila z njim križana.*
- ¹¹³ *Ko so ga sramotili, ni vračal sramotenja, ko je trpel, ni grozil, ampak je vse prepuščal njemu, ki sodi pravično.*
- ¹¹⁴ *Eden od hudodelcev, ki sta visela na križu, ga je preklinjal in mu govoril: »Ali nisi ti Mesija? Reši sebe in naju!« Drugi pa mu je odgovoril in ga grajal: »Ali se ti ne bojiš Boga, ko si v isti obsodbi? In midva po pravici, kajti prejemava primerno povračilo za to, kar sva storila; ta pa ni storil nič hudega.« In govoril je: »Jezus, spomni se me, ko prideš v svoje kraljestvo!« In on mu je rekel: »Resnično, povem ti: Danes boš z menoj v raju.«*
- ¹¹⁵ *Tedaj se mu je od zadaj približala žena, ki je dvanajst let krvavela, in se je dotaknila roba njegove obleke. Po Ozdravljenju Tiberija iz Pilatovega ciklusa, odstavek 9, naj bi bila Veronika tista žena, ki jo je Jezus ozdravil krvavitve in je bila doma iz Tira. Ona je imela Jezusov potni prt, ki pa ga ji je dal Jezus še takrat, ko je javno učil. Prim.: Pilatov cikel (Pilatova dela) »Smrt Pilata, ki je obsodil Jezusa« odstavek 3. V: *Apocrifi dell nuovo testamento vol. 1* (ur. Sacchi, Paolo). Milano: Piemme, 1996, str. 751.*
- ¹¹⁶ *Ko so ga odvedli, so prijeli Simona iz Cirene, ki je prihajal s polja, in mu naložili križ, da ga je nesel za Jezusom. Za njim je šla velika množica ljudstva, tudi žene, ki so se tolkle po prsih in jokale zaradi njega. Jezus pa se je obrnil k njim in rekel: »Hčere jeruzalemske, ne jokajte nad menoj, temveč jokajte nad seboj in nad svojimi otroki!«*
- ¹¹⁷ *Poleg Jezusovega križa pa so stale njegova mati in sestra njegove matere, Marija Klopájeva in Marija Magdalena.*
- ¹¹⁸ *Ko so prišli do Jezusa in videli, da je že mrtev, mu niso strli nog, ampak mu je eden izmed vojakov s sulico prebodel stran in takoj sta pritekli kri in voda. Tisti, ki je videl, je pričeval in njegovo pričevanje je resnično. On ve, da govori resnico, da bi tudi vi verovali.*
- ¹¹⁹ *Ko so stotnik in ti, ki so z njim stražili Jezusa, videli potres in kar se je zgodilo, so se silno prestrašili in govorili: »Resnično, ta je bil Božji Sin!«*
- ¹²⁰ *Nikodemov evangelij poznamo v treh verzijah (grški, koptski in latinski). V našem primeru je večinoma upoštevan koptski.*
- ¹²¹ *Tekst je ohranjen v 4 različicah, katere so bile napisane od 12. do 15. stol.*
- ¹²² *Privedli so dva hudodelca in Gospoda križali sredi med njima. On pa je molčal, kakor da ne bi čutil nobene bolečine.*
- ¹²³ *Gemalijev evangelij (s podnaslovom Marijine žalostinke) obsega 11 poglavij in je datiran neka-ko v 5. ali 6. stol., čeprav mnogi menijo, da so številni elementi v njem še starejši. Spis se v celoti nanaša na Marijo in iz njene perspektive sledi Jezusu tako v trpljenju kot v vstajenju (4,3-4; 5,2-8; 6,1-17). Po tem spisu se je Jezus tudi najprej prikazal svoji materi Mariji. Prikazanje je podobno, kakor ga opiše apostol Janez, le da je v Janezovem primeru to Marija Magdalena.*
- ¹²⁴ *Pilat v pismu omenja Longina kot tistega, ki je vodil križanje in je nato tudi stražil pri grobu. Prim.: *Apocrifi dell nuovo testamento vol. 1* (ur. Sacchi, Paolo). Milano: Piemme, 1996, str. 735-736.*

- ¹²⁸ *Bilo je opoldne in tema je pokrila vso Judejo. Obšla sta jih strah in nemir, kako da je sonce že zašlo, ko je bilo še močno. Napisano jim je namreč, da sonce ne sme zaiti nad usmrčenim. Eden izmed njih je rekel: Dajte mu piti žolča s kisom. Zmešali so ju in mu dali piti. Izpolnili so vse in si naložili zvrhano mero grehov na glavo. Veliko jih je hodilo s svetilkami okrog, ker so mislili, da je noč in so šli počivat. Gospod je zavpil in vzkliznil: »Moja moč, o moč, zapustila si me!« In ko je to izrekel, je bil vzet v nebesa. V isti uri se je zagrinjalo v templju v Jeruzalemu pretrgalo na dvoje.*
- ¹²⁹ *Potem, ko je bil Jezus umrl na križu in ko je cesar Tiberij trpel v duhu zaradi tega, je prišla k njemu Marija Magdalena, o kateri je bilo rečeno, da je iz nje izšlo sedem hudih duhov in je potrdila, da je on naredil mnogo čudežev ...*
- ¹³² *Poleg Jezusovega križa pa so stale njegova mati in sestra njegove matere, Marija Klopájeva in Marija Magdalena. Ko je Jezus videl svojo mater in zraven stoječega učenca, katerega je ljubil, je rekel materi: »Žena, glej, tvoj sin!« Potem je rekel učencu: »Glej, tvoja mati!« In od tiste ure jo je učenec vzel k sebi.*
- ¹³³ *73 Psalmov je pripisanih Davidu. Staro izročilo ga je razglasilo za velikega pesnika in glasbenika v Izraelu, organizatorja bogoslužja in prav tako za zgled preganjanega pravičnika, skesanega grešnika in za podobo Mesija. (Uvod v Psalme. V: SSP, 1996, str. 767.)*
- ¹³⁴ *Ko je (Jezusov) glas umolknil, se je (Marija) z vso dušo privila k lesu križa. Vse mesto je bilo razburjeno, ko se je stresla zemlja in nad znamenji in čudeži, ki so se dogajali zgoraj na nebu. (40) Ko je devica videla, kako zemlja trepeta in kako se širi temačnost nad celo mesto, je vzkliznila z močnim glasom: »To so čudeži, ki oznanjajo smrt mojega sina«. (41) In medtem, ko je govorila, se je vrnil Janez, se postavil zraven nje in jokal. Devica mu pravi: »Janez, ali je moj sin pravkar umrl na križu«. On skloni glavo in pravi: »Da mati moja, umrl je«. (52) Vse to se je zgodilo potem, ko je Kristus visel na križu. Stotnik je verjel in rekel: »Ta človek je v resnici bil Božji sin«. To je izjavil v veri zaradi vseh čudežnih znamenj. Vse verno ljudstvo je jokalo, ko je še visel na križu.*
- ¹³⁹ *Naredijo naj skrinjo iz akacijevega lesa; dva komolca in pol naj bo dolga, poldrugi komolec široka in poldrugi komolec visoka! Prevleci jo s čistim zlatom; znotraj in zunaj jo prevleci in naredi na njej okrog in okrog zlat venec. Ullij zanjo štiri zlate obroče in jih pritrđi na njene štiri noge: dva obroča na eni strani, dva na drugi! Naredi drogova iz akacijevega lesa in ju pozlāti! In vtakni drogova v obroče ob straneh skrinje, da bo mogoče z njima skrinjo nositi! Drogova naj ostaneta v obročih na skrinji, ne smete jih vzeti z nje. V skrinjo pa deni pričevanje, ki ti ga bom dal! Narēdi tudi spravni pokrov iz čistega zlata; dva komolca in pol naj bo dolg in poldrugi komolec širok! Narēdi dva keruba iz zlata, s kovanjem ju narēdi na obeh koncih spravnega pokrova! Enega keruba narēdi na enem koncu, drugega na drugem; keruba naredite tako, da se bosta dvigala iznad spravnega pokrova na obeh njegovih koncih! Keruba naj razprostrirata peruti navzgor in zaslanjata z njimi spravni pokrov, obrnjena z obrazom drug proti drugemu; obraza kerubov naj gledata na spravni pokrov. Deni ta pokrov na skrinjo in vanjo deni pričevanje, ki ti ga bom dal! Tam se bom shajal s teboj in ti iznad spravnega pokrova med keruboma, ki sta na skrinji pričevanja, govoril vse, kar ti bom zapovedal za Izraelove sinove.*
- ¹⁴⁰ *Becalél je naredil skrinjo iz akacijevega lesa.*
- ¹⁴¹ *V spisu je tudi bilo, da je prerok po Božjem opozorilu ukazal, naj nesejo za njim šotor in skrinjo, in da je prišel na goro, kamor se je povzpел Mojzes in je videl Božjo dediščino. In še, da je tam Jeremija našel nekakšno votlino, podobno dvorani, spravil vanjo šotor, skrinjo in kadilni oltar ter ji zadelal vhod. Nekateri izmed njegovih spremljevalcev so hoteli tja, da bi označili pot, pa je niso mogli najti. Ko je Jeremija izvedel za to, jih je pokaral z besedami: »Ta kraj bo ostal neznan, dokler Gospod ne zbere svojega ljudstva in mu ne izkaže svojega usmiljenja. Tedaj bo Gospod spet pokazal te reči in razodela se bo Gospodova slava skupaj z oblakom, kakor se je pokazala v Mojzesovem času in takrat, ko je Salomon prosil, da bi bil kraj slovesno posvečen.«*
- ¹⁴² *Za drugim zagrinjalom pa je bil šotor, ki mu pravimo »presveto«. V njem je bil zlat kadilni oltar in skrinja zaveze. Ta je bila z vseh strani obložena z zlatom. V njej je bila zlata posoda za mano in Aronova palica, ki je ozelenela, in tabli zaveze.*

- ¹⁴⁶ *Tedaj so Judje potegnili žeblje iz Gospodovih rok in ga položili na zemljo. Vsa zemlja se je stresla in obšel jih je velik strah. Tedaj je sonce spet žarelo in spoznali so, da je deveta ura. Judje pa so se veselili in dali Jožefu njegovo truplo, da bi ga pokopali, ker je on videl vse dobro, kar je Jezus storil. Vzel je Gospoda, ga umil, zavil v platno in ga odnesel v svoj grob, ki se je imenoval Jožefov vrt.*
- ¹⁴⁷ *(17) V tem času je prišel k Pilatu Jožef iz Arimateje, ki je prosil, da bi lahko vzel Jezusovo telo. Pilat se je strinjal in je ukazal, naj mu ga dajo. Judje pa so postavili h grobu stražo (18–42).*